

CAMBRIDGE LIBRARY COLLECTION

Books of enduring scholarly value

Classics

From the Renaissance to the nineteenth century, Latin and Greek were compulsory subjects in almost all European universities, and most early modern scholars published their research and conducted international correspondence in Latin. Latin had continued in use in Western Europe long after the fall of the Roman empire as the lingua franca of the educated classes and of law, diplomacy, religion and university teaching. The flight of Greek scholars to the West after the fall of Constantinople in 1453 gave impetus to the study of ancient Greek literature and the Greek New Testament. Eventually, just as nineteenth-century reforms of university curricula were beginning to erode this ascendancy, developments in textual criticism and linguistic analysis, and new ways of studying ancient societies, especially archaeology, led to renewed enthusiasm for the Classics. This collection offers works of criticism, interpretation and synthesis by the outstanding scholars of the nineteenth century.

Geographi Graeci Minores

Karl Wilhelm Ludwig Müller (1813–94), who wrote in Latin under the name Carolus Müllerus, was a German classicist whose monumental five-volume *Fragmenta historicorum graecorum* (also reissued in the Cambridge Library Collection) remains an important resource today. Between 1855 and 1861, he also produced this valuable two-volume collection of the works of lesser-known Greek geographers. Volume 2 (1861) contains texts from the Roman imperial period, including Dionysius of Byzantium's *Anaplus Bospori* ('Voyage through the Bosphorus') and the work of Dionysius Periegetes, which is accompanied by Latin paraphrases from antiquity by Rufus Festus Avienus and Priscian, as well as the commentary on it by Eustathius of Thessalonica. The surviving Greek texts have parallel Latin translations, and Müller's extensive prolegomena (also in Latin) discusses what is known about the authors, their works and the manuscript sources.

Cambridge University Press
978-1-108-01637-7 - Geographi Graeci Minores: Volume 2
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

Cambridge University Press has long been a pioneer in the reissuing of out-of-print titles from its own backlist, producing digital reprints of books that are still sought after by scholars and students but could not be reprinted economically using traditional technology. The Cambridge Library Collection extends this activity to a wider range of books which are still of importance to researchers and professionals, either for the source material they contain, or as landmarks in the history of their academic discipline.

Drawing from the world-renowned collections in the Cambridge University Library and other partner libraries, and guided by the advice of experts in each subject area, Cambridge University Press is using state-of-the-art scanning machines in its own Printing House to capture the content of each book selected for inclusion. The files are processed to give a consistently clear, crisp image, and the books finished to the high quality standard for which the Press is recognised around the world. The latest print-on-demand technology ensures that the books will remain available indefinitely, and that orders for single or multiple copies can quickly be supplied.

The Cambridge Library Collection brings back to life books of enduring scholarly value (including out-of-copyright works originally issued by other publishers) across a wide range of disciplines in the humanities and social sciences and in science and technology.

Geographi Graeci Minores

VOLUME 2

EDITED BY KARL MÜLLER

Cambridge University Press
978-1-108-01637-7 - Geographi Graeci Minores: Volume 2
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS

Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town,
Singapore, São Paolo, Delhi, Mexico City

Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York

www.cambridge.org
Information on this title: www.cambridge.org/9781108016377

© in this compilation Cambridge University Press 2013

This edition first published 1861
This digitally printed version 2013

ISBN 978-1-108-01637-7 Paperback

This book reproduces the text of the original edition. The content and language reflect
the beliefs, practices and terminology of their time, and have not been updated.

Cambridge University Press wishes to make clear that the book, unless originally published
by Cambridge, is not being republished by, in association or collaboration with, or
with the endorsement or approval of, the original publisher or its successors in title.

The original edition of this set is accompanied by a number of foldout maps;
colour versions of these maps can be found online at:
www.cambridge.org/9781108016384 - click on the 'Resources Available' button.

GEOGRAPHI GRÆCI MINORES.

VOLUMEN SECUNDUM.

Cambridge University Press
978-1-108-01637-7 - Geographi Graeci Minores: Volume 2
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

PARISHS. — EXCUDEBANT FIRMIN DIDOT FRATRES, VIA JACOB, 56

GEOGRAPHI GRÆCI MINORES.

E CODICIBUS RECOGNOVIT
 PROLEGOMENIS ANNOTATIONE INDICIBUS INSTRUXIT
 TABULIS ÆRI INCISIS ILLUSTRAVIT
CAROLUS MÜLLERUS.

VOLUMEN SECUNDUM.

INSUNT :

DIONYSII ANAPLUS BOSPORI.
 DIONYSII PERIEGESIS.
 AVIENI PARAPHRASIS.
 PRISCIANI PARAPHRASIS.
 EUSTATHII COMMENTARII.
 ANONYMI PARAPHRASIS.
 SCHOLIA IN DIONYSIUM.

NICEPHORI GEOGRAPHIA.
 AGATHEMERI GEOGRAPHIA.
 ANONYMI GEOGRAPHIA.
 ANONYMI GEOGRAPHIA.
 ANONYMI ORBIS DESCRIPTIO.
 CHRESTOMATHIA STRABONIANA.
 PSEUDOPLUTARCHI LIBER DE FLUVIIS.

PARISIIS,
 EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT,
 INSTITUTI FRANCÆ TYPOGRAPHO.
 VIA JACOB, 36.

M DCCC LXI.

Cambridge University Press
978-1-108-01637-7 - Geographi Graeci Minores: Volume 2
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

PROLEGOMENA.

DIONYSII BYZANTII ANAPLUS BOSPORI.

Nullam novimus maris interni partem quæ majoris in casca populorum historia momenti sit quam freti angustiæ quibus Europa ab Asia Minore disternatur. Itaque fausta fortuna contigisse dixeris ut nullus etiam sit tractus oræ maritimæ, quem tanta diligentia descriptum habeamus quantum Bosporicus litoribus explicandis Dionysius Byzantius impedit in opere quod inscribitur Ἀνάπλους Βοσπόρου. Cujus quidem libri notitia olim non exstebat nisi pertenuis; nam quæ de eo comperta erant, continebantur mentione operis quæ apud Suidam (v. Διονύσιος Βυζαντίος) et Stephanum Byzantium (v. Χρυσόπολις. Vid. fr. 65) injicitur, atque fragmento isto quod ex initio libri repetitum codices nonnulli ad calcem variorum scriptorum geographicorum exhibent (V. fr. 1 ibiq. not.). Deinde autem medio seculo decimo sexto operis integri exemplar Constantinopoli, ut videtur, e cæcis tenebris in lucem protractum est; idem vero postea, haud constat quo pacto nec quo tempore nec ubi terrarum, in pristinas caligines rediit. Unus hunc codicem adhibuit, qui detexerat, Petrus Gillius. Is vero quum in suis De Bosporo libris narrationem Dionysii tantum non omnem retulerit, factum est ut nos jam operis fere integri non ipsa quidem verba græca habeamus, attamen interpretatione ejus latina fruamur eaque doctissimis Gillii commentariis locupletata.

Petrus Gillius (1) (*Pierre Gilles*), Albigæ (Alby) natus ineunte anno 1490, postquam varia per Galliam et Italiam itinera fecerat atque scripta aliquot diversi argumenti in publicum jam ediderat (2), opus suum De vi et

(1) Latine scribi solet *Gyllius*, quam tamen scripturam ipse nominis possessor non videtur adoptasse.

(2) Vid. Nicéron, *Mémoires pour servir à l'histoire des hommes illustres dans la république des lettres*, (Paris, 1733), tome XXIII, p. 403 sqq. Opera ante susceptum iter a Gillio scripta Nicéron recenset hæc : « 1. Demetrii Constantinopolitanus de re accipitaria liber græce cum versione Petri Gillii. Dans le recueil de Nicolas Rigault, intitulé *Accipitaria rei scriptores*; Paris 1512 in 4°; item avec l'histoire des animaux d'Élien;

natura animalium, suadente patrono Cardinali Armaignaco, Francisco regi dedicavit, eaque opportunitate regem adhortatus est ut stipendiis instrueret viros doctos, qui promovendorum studiorum causa terras longinquas pervestigarent. Annuente Francisco, ipse Gillius in Græciam missus est eo potissimum consilio ut codices ibi antiquos conquereret. Fidens vero promissis iter suscepit antequam munitus esset nummis regiis quos neque tum neque postea unquam sibi affulsiisse affirmat (1), adeo ut longam multorum annorum

Lyon 1562 in 8°. — 2. *Theodoreti Cyrensis episcopi commentarii in XII prophetas minores, latine, versione Petri Gillii; Parisis 1513 in 8°*; item dans l'édition que le P. Sirmond a donnée des œuvres de Théodorete en 1642 in-fol. — 3. *Laurentii Vallensis historiarum Ferdinandi Aragoniz libri tres editi a Petro Gillio; Paris. Simon Colinus, 1521 in 4°*. — 4. *Petri Gillii orationes duæ, quibus suadet Carolo V imperatori regem Gallicæ prælio captum gratis esse dimittendum, scriptæ anno 1525; Brizix, 1540 in 8°*. — 5. Il a fourni des augmentations pour un dictionnaire grec et latin qui a été imprimé à Bâle en 1532, comme nous l'apprenons des Epitomes de la Bibliothèque de Gesner. — 6. *Ex Aelianī historia per P. Gillium latine facti, item ex Porphyrio, Heliodoro, Oppiano, tum eodem Gillio accessoriis aucti libri XVI de vi et natura animalium. Eiusdem Gillii liber unus de gallicis et latinis nominibus piscium Massiliensem; Lugduni, Gryphius 1533, in 4°*. Gilles dédia le premier de ces ouvrages au roi François I^e, et le second qui traite des noms des poissons de Marseille à Jacques Colin, abbé de S. Ambroise de Bourges, qu'il dit avoir le premier inspiré à ce prince le dessein de rétablir les lettres. »

(1) Gillius in *Epistola in Aleppo urbe scripta* an. 1549 : « Franciscus rex me prius reliquit quam ad ullos ejus nummos venissem, quorum spe veneram in Græciam ad codices antiquos investigandos ac etiam obiter ad cognitionem historiæ naturalis. » *Ibidem* : « Nostis... fortunam meam destitutam omni auxilio, et solo meo tenui vectigali ægre sustentata tot annos peregrinationem. » *Ibidem* : « Quid æquius quam regem mihi dare aliquid perfugim senectutis meæ, qui regis præscripto tantam peregrinationem suscepit, et tamdiu sustinuit nullo regio auxilio adjutus? » Idem Gillius postea in opere *De topographia Constantinop.* 4, c. 11, p. 244 ed. *Lugd. an. 1561* : « Mea mora Byzantina, diuturnior quam voluisse, non accusanda, sed damnanda fortuna, in quam me conjecit Francisci regis mors, cuius nutu in Græciam accesseram, non diu ut desiderem Byzantii, sed ut conquererem codices Græcorum antiquos, ut non unius Byzantii, sed mul-

PROLEGOMENA

peregrinationem tenui suo ipsius peculio sustentaverit.

Ceterum neque tempus quo Galliam reliquerit neque ipsius itineris rationem novimus accuratius. Quantum ex indiciis quibusdam colligere licet, e Græcia Byzantium non est mari profectus sed pedestri itinere per Thessaliam et Macedoniam et oram Thracicam. Deprehendimus viatorem in Chalcide, Eubœæ urbe, ubi quum de euripi reciprocationibus accolas percontaretur, tamquam explorator correptus et aliquamdiu in custodia retentus est (*De Bospor.* p. 16, *b* edit. nostræ). Postea prope veterem Pharsalum in Moscoluro vico cum hospite colloquente de pharmacidibus Thessalicis offendimus (*ib.* p. 52 *a*). « Vidi, dicit, Penei ripas et nobilia Tempe » (p. 4 *a*). Vidit etiam piscandi rationem qua utuntur ad Prasiam paludem in Thraciæ regione Strymonica (p. 26 *a*). Hac igitur via pervenerit Constantinopolim. Qua in urbe quum nummulos regios in diem frustra exspectans complures per annos (1) morari cogeretur, otio hoc præter vota diurniore ita usus est, ut tum in priscam Constantinopolis topographiam diligentissime inquireret, tum vero Bospori litora tanto studio tantaque perseverantia pervestigaret, ut nullum non lapidem movisse videretur (2). Vel sic tamen antiquas locorum Bosporicorum rationes aperire incassum allaborasset, nisi tandem in Anapulum Dionysii incidens (3) subsidium nactus esset, quo nul-

torum locorum situs describerem, ut juvarem si quid possem literas. A quo conatu depulsus, veritus sum redire priusquam quippiam conatus essem quamobrem venissem. Itaque meo tenui vectigali Asiam Graciamque peragrare conatus sum, urbesque nobiles describere. » Idem *ibid.* 2, 1. p. 59 : « Ipse tamen, ne otio conficerer, dum a rege constitutos nummos in veterum codicum conquisitionem exspectabam, quibus potui indicis deprehendere conatus sum permulta antiquitatis monumenta (Constantinopolis sc.). »

(1) Pag. 18, *b* : « Unam et alteram biemem Byzantii frigidam sensi. »

(2) Præ ceteris vide quæ Gillius narrat p. 64 *a* et 69, *a*.

(3) Vid. p. 47, *a* : « Sed percipere e Plinio non poteram... quis esset portus mulierum nisi tandem incidisset in Dionysii Anapulum. » P. 69, *b* : « Deprehendi scopulos, quorum proximum promontorio..., jam priusquam incidisset in Anapulum Dionysii, judicaveram esse Cyaneam Asiaticam; sed falso etc. ». P. 72, *a* : « Ex quibus mihi, priusquam incidisset in Dionysii Anapulum, hæ videbantur Cyaneæ Asiaticæ. » P. 92, *a* : « Ex antedictis collegaram Scutarim esse Chrysopolim..., verum postea multo planius novi, quum incidi in Dionysii Anapulum. » Cf. etiam p. 71, *b* : « Ancyrum prom... ab oriente, ut ipse notavi, ut vero Dionysius tradit, a meridie claudit os Ponti. »

lum venire gratius vel sperari potuisset opportunius (1). Quodsi jam ante a de Bosporo quædam Gillius composuerat, facile intelligitur ea nunc ita retractanda fuisse, ut totum opus Dionysianæ narrationi tanquam basi ac fundamento superstrueretur. Sed dum his intentus Gillius copias literarum geographicarum eximie augebat, ipse in diem magis inopia premebatur, quum non modo nulos acciperet nummos regios, sed etiam ea pecunia destitueretur quam ex sacerdotio suo hucusque acceperat. Itaque abjecta spe auxillii victusque miseria, stipendia mereri cœpit in Solimani Sultani exercitu, cum eoque, ineunte anno 1548, in expeditionem profectus est contra regem Persarum. Miles peragravit Bithyniam, Paphlagoniam, Cappadociam, Armeniam minorem majoremque et veteris Mediæ partem usque ad Tauridem (*Tabriz*) urbem, quæ caput est hodiernæ regionis *Aserbeidechan*. Iude retro passus agens per Amidam et Edessam initio anni 1549 in Syriam venit, ubi in Berœa urbe, quæ nunc *Aleppo* vocatur, hibernavit. Qua in expeditione quum vir curiosus doctusque permulta ad geographiam et historiam naturalem pertinentia observasset, amplio de his volumine exponere apud animum constituit (2). Interim ex Aleppo urbe ad Cardinalem Armaignacum descriptionem elephanti misit, et ad amicum quendam epistolam scripsit (mense April. 1549), in qua summam peracti itineris narrat simulque nuntiat se Byzantium mense Julio redditum esse, postquam viserit Ægypti partem usque ad *Suez* portum sinus Arabici. Ac adiisse eum Alexandriam et sinus Arabici partem superiorem ipse testatur in libro *de Bosporo* (3).

(1) Pag. 69, *b* : « Sine quo (sc. Dionysio) difficilius cuivis est Bosporum aperire quam Jasoni sine Phineo. » Pag. 49, *b* : « Me ad Dionysium, velut ad helicem nautæ, dirigo. »

(2) Vid. epistola quam ad finem hujus capituli dedimus ex Burmanni *Sylloge epistolarum*. Nonnulla eorum, quæ in hoc itinere viderit, data occasione tangit in libris de Bosporo. Pag. 80, *a* : « Quales (lapides), cum proficiscentur contra regem Persarum in Tauridem (Tephriacen edit.) urbem Mediæ, vidi in Galatiae... urbe nuncupata Bolo etc. » — Pag. 89, *a* : « Proficiscent in Medium a Cappadociis Neocæsariensis audivi etc. » — Pag. 45, *b* : « Quum ex Media per Mesopotamiam iter faceremus in Syriacam Berœam etc. »

(3) Pag. 46, *b* : « Hac enim ætate spectatur in media Alexandria Panium quoddam manufactum..., ex cuius culmine tota undique Alexandria, simulque hinc mare internum, illinc Mareoticus lacus videtur. » — Pag. 70, *b* : « Quum essem in portu quem Arabes nunc vocant Tor, Græci vero Raithon etc. »

DE DIONYSII BYZANTII ANAPLO BOSPORI.

iii

Præterea nescio an ex Alexandria profectus partem oræ Libycæ legere instituerit. Accidit autem ut sive hac in navigatione sive recta via Alexandria Byzantium redditurus in manus incideret piratarum, qui in Meningem sive hodiernam Girben, Syrtis minoris insulam, abductum per tempus aliquod retinuerunt. De quo infortunio ipse narrat in libris de Bosporo p. 70, b, ubi Girben insulam dicit peregrinationis suæ diuturnæ clausulam tragicam, in qua graviora passus sit quam socii Ulyssis apud Lotophagos. « Illi enim, inquit, voluptibus Lotophagorum deliniti retinebantur, ego in lugubri scrobe funestorum piratarum, diu retentus, nulla spe redemptionis proposita, neque vitæ liberari potui periculo nisi dissidio barbarorum; quo insula capta, et pirata qui me ceperat in vincula conjecto, Dei optimi maximi benignitate hæc nostra *De Bosporo Commentaria resarcio*, quæ piratae a me ante longe accuratius elaborata me verberibus coegerunt, ut distraherem inque mare projicerem, quamlibet diu prece et præmio proposito eos revocare conarer, ne me in mea viscera sævire cogerent. » Libertati redditus ac tandem Byzantium reversus ante omnia hoc egisse. videtur ut *De Bosporo commentarios* ex Dionysii codice et ex schedis, quas Byzantii reliquisse putandus est, recomponeret. Certe quæ nos jam habemus, ea Byzantii scripta esse patet ex p. 56, b, ubi hæc : « Quæ (morum fundamenta) anno antequam hæc scriberem [antequam in expeditionem Persicam Gillius proficeretur], fere tota extabant; sed eorum maritimam partem adeo funditus everti vidi, ut ne substructiones quidem reliquerint. » Composuisse hæc Gillius debet vel exeunte anno 1549 vel initio anni sequentis; nam ipso hoc anno 1550 una cum Aramonte, Galliæ legato, Constantinopoli in Galliam itinere terrestri reversus est (1), unde mox Romam ad Cardinalem Armaignacum sese contulit, in eaque urbe recolligendis et

ordinandis scriptis suis operam navavit usque dum anno 1553 diem obiret supremum. Seputus est Romæ in æde S. Marcelli. In editione principe librorum *De Topogr. Const. et De Bosporo epitaphium apponitur* hunc in modum :

« In æde divi Marcelli, Romæ, hæc sunt inscripta, una cum effigie vita defuncti; sed dico similia, aut in pariete affixa, aut in marmoreo lapide sculpta :

D. O. M.

« *Petro Gyllio, viro probo, utriusque lingua doctissimo, ex agro Albiense apud Gallos nato, ob singulares animi dotes et indefatigabilem in investigandis antiquorum monumentis, componendis interpretandisque omnium disciplinarum libris, totius orbis lustrandis indagandisque locis naturam, soleritiam et diligentiam publice privatimque laudatissimo, post longas annorum plus XL peregrinationes terra marique peragratas, Galliam, Italiam, Græciam, Asiam ultramque et Africæ partem, ac miraculosam e manibus et carcere piratarum Gerbeorum liberationem, Romam quasi postlimio reverso, et in recolligendis ordinandisque rerum celebrium narrationibus dies noctesque occupato, febre violentissima per dies XI vexato, diem suum in Christo Jesu obeunti, Georgius Cardinalis Armeniacus (sic), patronus plenissimus clienti gratissimo, in spem resurrectionis mortuorum benemerenti mæstissimus. Non. Jan. MDLV. Vixit annos LXV, menses, dies V, hor. IV. »*

Ceterum mors impedivisse Gillium videtur quominus libris tribus de Bosporo et libris quattuor quos post illos de Constantinopolis topographia Romæ, puto, absolvit, ultimam manum admoveret. Unde factum est ut princeps editio, quam heredes Gillii anno 1561 excudendam curarunt (1), magna mendorum copia scateat; quorum pars etsi a typographorum negligentia repetenda sit, haud pauca tamen ex ipso Gillii apographo haud satis ex polito manasse debent (2). Plurima eorum

(1) Nicoron l. l. p. 406 : « Il était dans cette dernière ville (à Constantinople) l'année suivante 1550. Car André Thevet marque dans sa Cosmographie qu'il y trouva alors, et qu'ils allèrent ensemble à Chalcédoine pour y chercher des médailles antiques qu'ils y trouverent effectivement... Il revint à la suite de M. d'Aramont, ambassadeur du roi à Constantinople, qui fit le voyage par terre, et passa par la Romania, la Macédoine, la Bulgarie, la Moravie, la Servie etc. Ce retour est de l'an 1550... Au reste Gilles se retira à Rome auprès du cardinal d'Armaignac qui était alors chargé des affaires de France à Rome. »

(1) Altera editio est anni 1562. Deinde repetitum et passim correctum opus est in edit. an. 1632 et 1635 (Lugduni, Elzevir, in-24°), in Banduri Imperio Orient et in Gronov. Antiq. gr. tom. VI.

(2) Cf. Lucas Holstenius in *Epistol. ad Peirescium* (1628, III. Id. Febr.) : « Petri Gillii commentarius in Dionysium vitiosissime editus est, ita ut labor ille neminem juvare possit nisi rerum geographicarum apprime

a.

PROLEGOMENA

correximus tacite, nec monuimus nisi de gravioribus vel si quid ad Dionysii fragmenta proxime pertineret. Ceterum integros Gillii commentarios a nobis repetitos esse nemo, ut spero, dolebit. Habent sane nonnulla quæ ad rem minus spectent vel pro præsente literarum statu non satis accommodate dicta sint; plurimis autem nominibus permagni faciebantur esse tam est in proposito ut de hac re verba facere pulidum sit.

Codex Dionysii, quo usus est Gillius (1), num ab eodem etiam emtus et in Galliam vel in Italiam allatus sit et quæ cetera ejus libri fata fuerint, nescimus. Holstenius I. l., qui Romæ frustra quæsiverat, eum latitare suspicabatur in Galliæ bibliothecis, unde furto aut alio casu librum disparuisse dicit Schneiderus ad *Ælian.* An. Nat. 7, 24. Alia conjectura in promtu est, si recte habent quæ in meo Dionysii exemplari Schwabii, professoris Lipsiensis, manu annotata leguntur hæcce : « *Huic viro (sc. Gillio) alia quædam manuscripta famulus quidam Belga surripuit* (Petrus Bellonus. V Thomas De plag. lit. p. 163), quæ sub proprio nomine postmodum protulit; *qua dissimulatione eruditos non fecellit*, quum leonem ex unguibus agnoscerent (Bœckler Comment. De reb. Turc. p. 181). » Quodsi exiguis Dionysii nostri libellus aliquibi in bibliothecis adhuc latet, fortassis chronographo alicui Byzantino vel antiquatum Constantinopolitanarum scriptori adjunctus vel etiam insertus est (2), suppresso nomine auctoris. Certe quæ Gillius ad fr. 63 p. 91 dicit : « *Ex his Dionysii verbis facile assequimur Bospori Anapolum esse Dionysii illius Byzantii antiquissimi scriptoris, quem jam sæpiissime citavi; nam Stephanus, anti-*

peritum. Heredes ex schedis postumis publicarunt opus quod omnium minime ipsi intelligunt. Ego maximo studio et difficultate labore totum recensui ad auctoris mentem et sedulo auctorum loca quæ citat, perquisivi et contuli. Neque id solum, sed chartam Bospori ex tabulis nauticis Hollandorum et duobus itinerariis, altero anglico Edmondi Sundes, altero Gallico Dn de la Haye ad Dionysii et Gillii mentem confeci. » Inter ea quæ Holstenii manu scripta humanissimus bibliothecæ Berberiuæ custos mihi inspicienda dedit, ad Dionysium Byz. nihil pertinebat.

(1) Procopii Anecdota, quibus Gillius (p. 74) usus est, in codice Constantinopoli legisse videtur, fortassis in eodem, quem postea Joannes Lascaris Constantinopoli ad Laurentium Medicum attulisse dicitur. V. Assemannus in *Præf. ad Procop hist arcan.* p. XXIV ed. Bonn.

(2) Sic Anonymi Stadiasmus maris interni insertus erat misella Chronographiæ Constantinopolitanæ; sic Palladii de Brachimanibus liber illatus est in Pseudocallisthenis de Alexandro historiam.

quus urbium scriptor, superiora Dionysii verba affert : » ea ita intelligi possunt, ut Gillius nomen auctoris non in ipso suo codice repererit, sed ex Stephano demum (v. Χρυσόπολις) eruuerit (1). Ceterum de Dionysii codice quodam fama exstat apud Gesnerum, qui in Biblioth. p. 212 : « *Navigationem, ait, per Bosporum a Dionysio descriptam nescio ubi adhuc extare audivisse mihi videor Venetiis ex Nicolao Sophiano homine Græco [e Corcyra oriundo, qui versus finem sæculi XV vixit Romæ et Venetiis].* » De eodem codice Holstenius (2), laudato Gesnero, ita loquitur ut librum penes ipsum Sophianum fuisse videatur credidisse. Nescio tamen an codex iste annumerandus iis sit qui nihil nisi fragmentum ex initio scripti Dionysiani deponendum exhibent una cum Agathemero aliisque anonymorum libellis geographicis. Ejusmodi libros manuscriptos novimus *Parisienses* 1403, 1406, 2554 (in hoc D. fragmentum bis legitur), *Matritensem* 138, *Palatino-Vaticanum* 62 (in Sylburg. Catalog. codd. Palatino-Vatic. p. 21); his adde codicem *Florentinum*, e quo Fragmentum illud exscripsit Isaacus Vossius, testante Montefaucono I, p. 677 in Catalog. mss. Is. Vossii (Cf. Gerhard. Voss. De histor. gr. p. 431 ed. Westerm.). Idem denique Montefauconus I, p. 496 in Catalogo Bibl. Ambrosianæ recenset *Dionysii Byzantii navigationem Bospori*, quam et ipsam in uno illo fragmento subsistere suscipcamur. Primus fragmentum edidit Leo Allatius (3) in notis ad Philonem Byzantium De septem orbis spectaculis (Romæ, 1640); accepérat Leo a Malatesta Albano, qui ipse ex codice Vaticano desumisse videtur. Deinde a Ducangio editum est in Constantinop. Christiana (an. 1680), unde repeterunt Fabricius

(1) Alium *incertum scriptorem* de loco Bosporico Gillius laudat p. 84, a.

(2) Holsten. in Ep. ad Peiresc. : « *Solam ego hactenus præfationem græce reperi, quantivis sane pretii et notæ optimæ. Fuit exemplar ejus apud Nicolaum Sophianum, hominem græcum et rerum geographicarum satis peritum et qui solus ex ea gente post renatas literas patriam illustrare conatus est; citatque in Bibliotheca sua Gesnerus.* »

(3) Allatiani apographi rationem non habui in annot. ad fr. 1, quoniam tunc illud non noveram. Ut nunc video, mendax ceterorum codicum habet et ipsum, quibus novas quasdam scriba codicis vel Allatius addidit. Hæc referre operæ non est pretium. Monere præstat Frickium initio fragmenti pro ἀλλως dedisse ἀν ω;, quod nunc et ipse malim; quamquam si ἀν in antecc. inserueris, ἀλλως vox nihil habet insoliti. Mox lineæ 6 verba δι' ὀλίγου cum Frickio vertas parvo intervallo.

DE DIONYSII BYZANTII ANAPLO BOSPORI.

v

in Bibl. gr. vol. IV et Hudsonus in Geogr. min. tom. IV; nuper denique a vitiis quibus squalebat purgatum una cum ceteris Dionysii fragmentis dedit doctissimus OTTO FRICKIUS (*Dionysii Byzantii Anapulum Bospori ex Gillio excerptum edidit et illustravit Otto Frick., Dr. phil. Accedit tabula geographicā; Wesel, 1860*).

Ad ipsum jam pervenio Dionysium, qui in Lexico Suidiano tanquam ἐποποίος inter alios duos ἐποποίους, Dionysium Mytilenaeum et Dionysium Corinthium, medius memoratur hunc in modum :

Διονύσιος Βυζάντιος, ἐποποίος· Περιήγησιν τοῦ ἐν τῷ Βοσπόρῳ ἀνάπλου· περὶ θρήνων (ἔστι δὲ ποίημα μεστὸν ἐπικηδείων).

Quorum quidem fidem et auctoritatem in tanta perturbatione qua totus ille de variis Dionysiis apud Suidam locus laborat, per exiguum esse dixeris. Huc accedit quod post vocem ἐποποίος offendit mentio Ἀνάπλου, quem oratione soluta scriptum esse constat, adeo ut, si reapse Anapli auctor etiam poetica composuit, censemus sit post vocem ἀνάπλου excidisse verba τοῦτο δέ ἔστι πεζόν, sicuti eadem subjicit scriptis quibusdam Dionysio Mytilenaeo poetae attributis. In sequentibus pro περὶ θρῆνων exspectabas θρῆνον; quare nescio an olim scriptum fuerit : ἐποποίος· τοῦ...ἀνάπλου περὶ[ῆγησι]· θρῆνον. Quamquam bene scio grammaticos et scholiastas in libris citandis voce περὶ subinde abutu.

Ad aetatem Dionysii definiendam parum faciunt pauca illa quæ in Anaplo memorantur historica (1). Novissimum eorum est de *ara Apollinis in Cyaneis a Romanis statuta* (fr. 53, p. 64), quæ Pompeji temporibus antiquior esse vix potuit. His ipsis Pompeji temporibus scripsisse Nostrum, quippe qui a Dionysio Thrace grammatico non diversus esse videatur, conjectura (2) est Dodwelli (in Hudson. G. M. t. III, p. 22), quam futilem esse jure merito dicit Bernhardyus (in Dionys. Perieg. p. 492), ad hoc potius ille attendi jubens, quod nulla uberrimæ nostræ periegeos mentio fit apud doctos scholiastas Apollonii Rhodii in ea commentariorum parte qua Argonautarum res in Bosporo gestæ illu-

strantur; inde enim collendum esse censemus scripsisse Dionysium post tempus quo scholia ista composita sint. De hoc autem quum olim aperte falsa proferrentur, nunc ita viri docti statuunt, ut major ac doctior scholiorum pars collecta sit seculo post Christum secundo. Igitur Otto Frickius Anapulum scriptum esse putat exeunte seculo secundo ante annum 196, quo Byzantium fere totum Septimius Severus evertit; nam post has urbis ruinas librum non esse editum ex monumentis Byzantii, quæ in Anaplo memorantur, demonstrari, præseunte Gillio, saepius viri docti asseverarunt (1); at quæritur num recte; scilicet ea oræ pars quæ ad Byzantium pertinet, ita describitur, ut tempus indicetur quo vetus Byzantium jam jacuerit, neandum nova urbs e ruinis surrexerit. « Sub templo Neptuni, Dionysius inquit (fr. 9, p. 22), intra urbis murum... erant stadia et gymnasia... Primum promontorium excipiebant tres portus, quorum medius satis profundus a ceteris ventis tegebatur, ab Africo tutus non erat. Deinde turris continentis jungiebat urbis mœnia. Post erat templum Telluris... Paullo supra Telluris ædem erant templa Cereris et Proserpinæ. » Hæc igitur ita habent ut stadia et gymnasia tunc diruta, portus inutiles factos, mœnia dejecta putemus; neque causam video cur cum Frickio statuamus per lapsum quandam narrationis factum esse ut Dionysius vel Gillius illarum rerum tanquam præteritarum recordaretur. Nam quod in clade præsente de auctore ejus sævissimo verba facere Dionysius inutile duxerit, id, opinor, non habet quod miremur. Quum vero θρῆνον Dionysius compo-suerit, sponte suspicio nascitur argumentum ejus versatum esse in ipso illo Byzantiorum infortunio, ac adornatione simile fortasse suissem ei quem aliquanto post Soterichus de Thebis ab Alexandro dirutis concipiavit, cu-jusque partem in Pseudocallisthene (1, 45) habemus superstitem.

(1) Gillius ad fr. 65 : « Neque solum ex his Stephani verbis (v. Χρυσόπολις) cognoscimus Dionysii Anapulum esse Stephano antiquorem, sed etiam ex ipsius Anapli discursu percipimus illum scripsisse Anapulum antequam Severus Byzantium evertisset. » Cf. idem ibid. p. 20, b; 49, b; De topogr. Constant. 1, 2 p. 15 (ed. 1561) : « Dionysius Zosimo multo antiquior, ut ex scriptis cognoscatur ante Severi rumam scripsisse. » Heynus in Comment. II De antiquit. Byzant. p. 361 ad calcem Hesychii Mil. ed. Orelli : « Ante Severi imp. tempora eum vixisse vix dubites, commemorat enim ea quæ ab hoc abolita sunt, ipse autem ante oculos habuisse videtur. » Bernhardyus ad Dionys. Perieg. p. 492.

(2) Byzantium a Philippo obsessum, fr. 28, p. 34; Ptolemæus II, fr. 28, p. 34; Galatæ Fanum Asiaticum populati et Callimedes Seleuci II dux, fr. 58, p. 75.

(2) Temere eam repetierunt Schneider ad Älian. H. An. 7, 4 et Bredow in Epistolis Parisinis, p. 15. 264. De Dionysio Thrace vide doctissimam commentationem M. Schmidtii in Philologi tom. VII et VIII.

PROLEGOMENA

Superest ut de aliis quibusdam moneamus, quæ quamvis certam temporis notam non involvant, indicare tamen videntur Dionysium scriptorem fuisse ævi citerioris. Ejusmodi est quod templo Junonis et Plutonis, quæ Byzantii erant, a *Cyro* contra *Seythas* proficidente cremata esse narrantur (fr. 9, p. 23). Vides *Cyrum confundi cum Dario*. Quem errorem ne forte librariis imputes, eo impeditur quod *Cyrum per Thraciam contra Seythas prosectum esse* præter Nostrum hariolantur Ammianus Marcellinus 23, 6, 7 et coetaneus Dionysii Flavius Philostratus in Heroico 6, 5, p. 251 ed. Didot. Deinde vero fr. 48, p. 58 commemoratur *Timæa turris*, quæ olim pharus fuerat; *jam vero*, D. inquit, *lucernam extinxit tempus omnia consumens et turrim magna ex parte dissolvit*; in tabula autem Peutingeriana *Timæa statio* est quæ in tota via, qua Syris Philiam itur, notatur unica; an igitur in tabula quoque nihil indicatur nisi collapsæ turris ruinæ? Vix credideris. Præterea a Ciceronis inde tempore sermo est de Jove Urius, statua celeberrima, unde Asiaticum fanum Jovis Urii dicunt Pomponius Mela, Menippus, Arrianus et postremo loco auctor Tabulæ Peutingerianæ; Dionysius autem, ubi de Fano sermonem facit (fr. 58 et 59), permultus quidem est de pueri quadam statua (eujus Philostratus quoque (Im. c. 42), æqualis Nostri, meminit), sed Jovem Urium ne verbo quidem commemorat, adeo ut statua ejus tum jam periisse videatur (V. Bœckh. C. I. 2, p. 976). Jam vero constat statum geographicum in Tabula Peut. repræsentari eum qui erat circa annum 230 sive tempore Alexandri Severi. Ne tamen propterea Dionysium medio demum vel exente seculo tertio scripsisse statuamus (ut ipse conjecteram in not. ad fr. 58, p. 76), ea quæ supra attulimus obstare videntur. Ac omnino non est verisimile singula et minima quæque in Tabula Peutingeriana ad tempora Alexandri Severi accommodata esse; ex antiquioribus tabulis haud pauca in eam transverint quæ vel omittenda vel mutanda fuisserent. Inter ea autem numerandum esse Jovem Urium non e Dionysio modo colligas, sed etiam e Ptolemæo, qui loco Jovis Urii commemorat fanum Dianaæ.

Opus Dionysii pretium et laudem præcipuam posita habet in locorum, quæ auctoris ævo ad Bosporum erant, recensu plenissimo. Quæ adduntur mythologica vel historica haud spernenda quidem, sed longe absunt a docta

periegesi antiquaria, cui Byzantium et Chalcedon ceteraque Bospori loca amplissimam scribendi materiam præbere poterant. Si quid Nostro cum Pausania commune est, id quæsiverim in quæsitæ elegantiae affectatione, quæ procœmio proditur et passim vel per latinas Gillii versiones pellucet.

LATERCULUS LOCORUM

QUÆ IN ANAPLO DIONYSII COMMEMORANTUR.

1. **Bosporum promontorium** (fr. 7. Cf. Gill. Top. Const. p. 78 ed. 156!), Chrysoceras apud Plin. 4, 11, 18; hodie *Serai-bouroun*. In eo paulo supra mucronem :
2. **Ara Minervæ Ecbasiæ** (fr. 8, coll. fr. 54 et Top. Const. 2, 2 et 2, 24). In eodem pr. :
3. **Templum Neptuni** et
4. **Lapis memorabilis**. Sub templo intra murum
5. **Stadia et gymnasia**. Deinde in Cerate sinu
6. **Tres portus**, in eo litoris spatio quod pertinet usquæ ad portam *Bagdche-Kapussi*, quæ Gilhiæ ætate vocabatur Oria, i. e. porta τοῦ νεωρίου. Juxta νεωρίου vero scimus fuisse portum Βοσπόριον vel Φωστρόποιον dictum. Ab eo versus orientem ad hod. *Jali-Kiösk* erat medius portus Africo vento apertus.
7. **Turris mœniorum urbis** postrema.
8. **Campus**, inter secundum et tertium collem.
9. **Templum Telluris** (?) super mare, ad radices collis tertii:
10. **Templa Cereris et Proserpinæ** paullo supra Telluris ædem. Item κατὰ ἀπόθεσιν (?) τῆς θαλάσσης (2) olim fuerunt :

(1) Telluris templum Otto Frickius non diversum esse suspicatur a Rhea templo quod Hesychius Milesius (§ 15. in Fr. Hist. 4, p. 149) a Byzante conditum dicit κατὰ τὸν τῆς Βασιλικῆς λεγόμενον τόπον.

(2) Verba κατὰ ἀπόθεσιν τῆς θαλάσσης Gillius (fr. 9.) vertit : *in abscessu mari*, addens fortassis vertendum esse : *ad recessum abscedentem a mari*. Idem in Topogr. Const. 3, 4, p. 156 interpretatur : *ad exitum sive abscessum mari*. Ad quæ Frickius : « Malim equidem : *ad recessum mari*, i. e. eo loco, ubi mare colle tertio tanquam recedere cogitur. » At ejusmodi sensu non usurpat ἀπόθεσις vox, quæ significare solet excisionem vel locum ubi e mari in litus adscenditur (Cf. nomina

DE DIONYSII BYZANTII ANAPLO BOSPORI.

vij

11. *Templa Plutonis et Junonis*, quo-
rum loca nunc vocantur Plutonis
acra et Junonia acra (fr. 9).
12. *Scironiae petræ* (fr. 10), ad radices
collis tertii in ea regione ubi nunc
est porta quæ vocatur *Sidan-Ka-
pussi*.
13. *Cycla*, τὰ Κύκλα, locus et
14. *Ara Minervæ Dissipatoriæ*, Ἀθη-
νᾶς τῆς τροπαιάς (fr. 11), in valle in-
ter tertium collem et quartum inter-
jecta (1).
15. *Melias sinus* (fr. 12), olim ad modo
dictam convallem situs, nunc vero
exsiccatus et ædificiis tectus.
16. *Kῆπος*, locus amoenus; in eo vel post
eum (2).
17. *Jovis ἀψιστοῦ* (?) templum (fr. 13),
ad eandem vallem circa hodiernam
portam farinariam, *Un-Kapani-Ka-
pussi*.
18. *Μελλαποχόφας*, promontorii abrupti
pars ruinam minans (fr. 14), ad ra-

propria Ἀπίθανωι oræ Argolicæ ap. Pausan. 2, 38, 4,
 Ἀποθέψη in Hellesponto ap. Strabon p. 506, 8 ed. Did.).
 Videri igitur possit Dionysius dixisse templum ista sita esse
 eo loco vel etiam e regione ejus loci ubi in terra adscendi
 solet, κατὰ τὴν ἀπόθεσιν ἐπὶ τῇ; θαλάσσῃ. Sed juxta radi-
 ces collis tertii, petris Scironis horridas (fr. 10) vix, fure-
 rit ἀπόδασις. Huc accedit quod leniori manu verba cor-
 rupta sanare licet si inter syllabas τὰ ἀπὸ excidisse sta-
 tuas τὰ ἄνω, adeo ut Dionysius, postquam dixerat paullo
 supra Telluris templum mari appositum templo esse Cer-
 eris et Proserpinae, deinceps dixerit ὡταῖς; δὲ κατὰ [τὰ
 ἄνω] ἀπόδασιν θαλάσσην ἥσσαν ποτε etc., item in supe-
 riore regione discedentibus a mari occurrerant etc.
 Te pla fuerint in summis locis collis tertii. Ceterum, ut
 hoc addam, postrema verba fragmenti 9 Gillius in Top.
 Const. 3, 4, p. 156 ita refert: *Hoc enim Plutonis acram,*
illud Herxam, id est Junoniam, appellatum esse, ibi-
*que juvenes quotannis hostias mactasse anno desi-
 nente et incipiente.*

(1) De fr. 11-13 cf. Gillius in Topogr. Constant. 3, 9,
 p. 178.

(2) Initio fr. 13 pro *Melianum sinum* Gillius scribere
 debebat *Meliam sinum*. Cf. Topogr. Const. 3, 9, p. 179,
 ubi ita Gillius habet: « *Meliam sinum*, inquit Dionysius,
 excipit locus appellatus *Kῆπος*; a terra inter paucas
 aptus ad hortensem culturam. Post hortum (in
 horto fr. 13) sequitur locus *Apsastis appellatus ex ea*
 re quam diximus in *Bosporo*. » Quodsi pro ἀψάστος
 corrigitur est ἀπεάντιος, ut Gillius voluit, vel ἀφέσιος,
 ut Frickius censet (collato Jove Aphesio, cuius sanum
 in Megaride supra Scironias petras erat, Paus. 1, 44, 13),
 ea quæ deinceps leguntur verba *ob Arcadio explicatio-
 nem* habent nullam; quare conjectaram legendum esse
 ἀλάστος. Fieri tamen potest ut istud *Arcadio* mutandum
 sit in *Argolico*, quum in Argolide quoque coleretur Jupi-
 ter Ἀρέσιος. Collem Ἀρέσιον prope Calcedonem, Megari-
 cam coloniam, fuisse novimus ex Polyphem. 7, 11, 5.

- dices quinti collis prope Phanarium
 (Cf. Gillius Top. Const. 4, 2, p. 196).
19. *Ingenidas sinus*.
20. *Cittus locus*.
21. *Piraicus sinus*.
22. *Camara*, litus acclive (fr. 15). Hæc fuisse
 debent partim inter collem quintum
 et sextum, partim ad radices collis
 sexti circa portam *Palat-Kapussi* (1).
23. Σαπρὸ θάλασσα, in qua sunt loca quat-
 tuor hæcce :
24. a. Πολυρρήτιος.
25. b. Βαθεῖα σχοπιά.
26. c. Βλαχέρνα (fr. 16).
27. d. Λίμναι (fr. 17), probabiliter i. q. ἡ
 Γυροδίμην ap. Cantaz. 1, 56 et Nice-
 tam' 3, 10 (v. Ducange Const. Christ.
 p. 50).
28. *Cydarus* fl. et *Barbyses* fl.; prior
Machleus dictus Gillii ætate, nunc
Alibey-sou; alter *Charlaricon* Gilli-
 tempore, hodie *Kia-gadchane*.
29. *Ara Semystræ* ad confluentes fluvio-
 rum (fr. 18); pone quam
30. *Drepanum* promontorium cum Bu-
 colo vertice (fr. 19).
31. *Μάνδρας*, locus ad mare situs.
32. Δρῦς, lucus Apollini sacer.

(1) Cf. Topogr. Constant. 4, 5, p. 204, ubi quæ in fr.
 15 et 17 leguntur, referuntur hunc in modum : « *Unde*
 vero locus *Blachernas* appellatur, in suo Anaplo
 Bosporicæ docet Dionysius Byzantius, a quo loca de-
 scripta a quinque collis radicibus ad extremum angulum
 urbis et collis sexti, paucis repeatam. » *Post locum, in-
 quit, qui nominatur *Mellacopas** (l. *Mellapocpas*)
 [*hunc ante dixi fuisse sub radicibus quinti collis*],
 duo loca sunt omni tempore anni piscationem ad de-
 pressiones extremas, quas efficiunt linguis collum,
 et ad sinus profundos et quietos a ventis largientia,
 quorum alter *Ingenidas* dicitur ab heroe indigena
 (verba *ob heroe indigena* hoc loco non leguntur in fr.
 15), alter *Piraicus* a *Pirxo* (l. *Piræo*) Athenensi-
 vel, ut alii dicunt, ab antiquo quodam incola [a quo-
 dam antiquo heroe indigena in fr. 15]. In quorum
 medio locus est nominatus *Cittos* a copia hederæ ibi
 facile provenientis. *Piræo* loco continuus est *Ca-
 mara* locus proclivis et ventis obnoxium littus; itaque
 multum a mari perculitur. *Inde Σαπρὸ θάλασσα*,
 finis totius sinus *Ceralini*, ubi est initium influentium
 in sinum fluminum; nominata sive ob illorum
 vicinitatem corruptissimum naturalemaris aquam,
 sive quod immobilis et minus affecta ventis ac polius
 ab influxu fluminum assiduum mollemque materiam
 afferentium efficiente mare cœnosum, ubi tamen est
 copia piscium. *Hujus maris* marci di primus locus ap-
 pellatur *Polyrrhetius* a viro *Polyrrheto*. *Post hunc*
Valeia (l. *Babæta*) scopia a mari profundo; *tertius*
 (sc. locus) *Blachernas*, nomen barbaricum a quodam
 ibi regnante adeptus; *ultimus Paludes*.

PROLEGOMENA

33. Αὐλόν, sinus longus (fr. 20).
34. Pons, Philippi Macedonis opus; haud dubie in sinus angustiis quæ sunt prope hodiernum *Ejub*.
35. Nicei (Nisi?) herois ara juxta pontem.
36. Ad pisces capiendos receptaculum (1).
37. Νέος βόλος (fr. 21).
38. Actine (2), Ἀκτιχή? Ἀκτή ap. Stephan. Byz.; ea litoris pars quæ prope hodiernum armamentarium in sinum procurrit. Circa eum
39. Κύρος Κανώθου et fontes, ubi Gillii ætate erat viretum regium. In eadem ora est
40. Cison fluvius (fr. 22), qui fluit per hodiernum vicum *Kassim-pacha*.
41. Palus, sinum claudens, infra *Divan Chane* prope ostium Cisonis fluvii.
42. Χοιράγρεια (fr. 23).
43. Isthmicum promontorium, apex promontorii in quo nunc *Galata*. In eo
44. Hipposthenis sepulcrum (fr. 24).
45. Συκώδης locus, Συκαί aliis, δέ νπὸ τῆς συκῆς λιμήν 5 stadiis a Cerate distans sec. Strabon. p. 319; hodiernæ Galatae pars ab Isthmico prom. versus orientem sita.
46. Amphiarai delubrum (fr. 26), ἐν Συκαισ sec. Hesychium Milesium.
47. Syamphas locus (3).
48. Βόλος, locus piscationi accommodus. In eo
49. Templum Dianæ φωσφόρου et Veneris γαληναῖας.
50. Οστρεώδης locus.
51. Μέτωπον promontorium e regione Bosporii promontorii (fr. 27), ad hodiernum *Tophane*.
52. Αἰάντειον.

(1) Frickius in fr. 21 verba *et locus* quæ leguntur post *v. receptaculum* tollenda censem, adeo ut receptaculum illud a Νέῳ βόλῳ nihil differat.

(2) Similiter ap. Dionys. v. 523 vot. ἀκτή in 3 mss. abiit in ἀκτή. Vulgata *Actiae* si recte habet, cum Frickio statuendum foret significari locum ἀκτέας sive ἀκτῶς, sambucis (*sureau*) consitum.

(3) Initio fr. 27 pro *Syamphas locus Auletes nominatus* legendum fuerit *Syamphas locus [a Syampha]* or *lete nominalus*. Pro *Syamphas*, quod habet editio princeps, apud Frickium legitur *Syaphas*. Formatum nomen ad similitudinem vocum Υάπεια, Υάπολις ('Υάπιλις.) Λί Συάραι nomen suspectum legitur in *Inscript. Cretica* (C. J. t. 2, p. 418).

53. Παλινόρμιχον præcipitum (1), et paullo supra id
54. Templum Ptolemæi Philadelphi.
55. Delphinus et Charandus locus (2), idem, ut videtur, qui Gillii ætate *Caridata* (prope hodiernum *Fundukli* vicum) vocabatur.
56. Άξρα in brevem recessum insinuata. Ejus radix est petra in fundo quæ *Thiermasti* vocatur, ad hodiernum *Beschik-tach* infra *Bejildim-Kiosk*, ut Frickius censem. (3)

(1) « Neque reperitur παλινόρμιχος neque simplex δρυός; est vero παλινόρμητος, *retro ruens*, quod hic quoque vel ipsum suspicor vel notione saltem intelligendum esse; non multum enim interpretationi tribuam, sed loci natura respicienda est (*procidens præcipitum in mare*); itaque de fluctu retro converso nomen intelligi debet, quem saepius in sqq. describit, et qui circa *Tophane* etiam nunc animadvertisit. » O. FRICKIUS. Attamen κρηνὴν istum nomen babere διὰ τὴν παλινόρμιχὴν τῆς θαλάσσης, χίνητον ut Strabo alicubi ait, id tum demum admissi potest, si ipsum Dionysium de nomine loci male doctum fuisse status; nam παλινόρμιχον nomen per se nihil habet offensionis, et addita interpretatione ab omni mutandi conamine tutum est.

(2) Cum verbis Dionysii (fr. 28) : *Chalcis... nullis summis cilharædis inferior*, cum *orthium caneret*, apte Frickius componit verba quibus in gemella de Arione histria utitur Herodotus (1, 21 et 23) : τὸ δὲ διεξελθεῖν νόμον τὸν δρύον, atque : Ἀρίστα ἔντει κιθαρωδῶν τῶν τότε ἔοντων οὐδὲν δέντερον. Idem addit : « *Susplicantur Müllerus (Dor. 2, p. 587) et Heynius (De ant. Byz. p. 65) hanc quoque fabulam primo Megarenum fuisse, deinde factam esse Byzantiorum, præsertim si conferantur ea quæ de Alcathoi muris et Apollinis cithara a Pausania 1,42 memorantur, cum iis quæ de septem turribus sonantibus tradunt Cassius Dio 74, 14 et Hesychius Milesius c. 12. » — Ceterum confer historiolam de Cœrano Byzantio, quem delphinus accepti benefici memor e naufragio in Sicinum insulam salvum transportavit. (Plutarch. De sollert. animi c. 36, p. 1205 ed. Didot.).*

(3) Frickius, cui lcea ista suis usurpare oculis contigit, de his ita habet : « Θερμαστρί; Polluci (10, 66) synonymum est τῷ θερμαστρῷ; et θερματήρ, caldarium, ἵνα τὸ θέρμαντα; eadem voce de forcipe utitur Arist. Quest. mech. c. 21. Quarum interpretationum ultra recta sit, lapidis natura dijudicari debet. Sunt autem duo etiam nunc hac in regione nomina de lapidibus quibusdam petita, *Kaba-tasch* et *Beschik-tasch*; quorum alter, *Kaba-tasch* (lapis asper) quamquam rotundus et inversæ cortinæ non dissimilis, nimis vicinus tamen locis ante dictis est, quam ut hic possit intelligi (Reperitur prope *Fyndy-kly*). Accedit quod post *Kaba-tasch* nondum litus *nolo rento apertum est*, sed demum infra *Bejildim-Kiosk*, ubi ideo Acram promontorium posuimus. Ibi vero locus *Beschik-tasch* incipit, cuius in prima parte palatum *Dolma-bagdsche* situm est; itaque in nomine *Beschik-tasch*, i. e. lapis cunarum, illud θερματής latere censeo, et lapidem significari cavum et caldario vel unis similem. Nam etsi velut in loco *Kaba-tasch*, ibi non ad certum quendam lapidem Dionysii verba referre pos-

DE DIONYSII BYZANTII ANAPLO BOSPORI.

ix

57. Πεντηχοντορικὸν litus.
58. Jasonium. ubilauretum etara Apollinis (fr. 28); Δάφνη, postea Σέργιον, sec. Stephan. Byz.; Gillii ætate ibi erat *Diplocion* vicus, qui Διπλοχών vocatur ap. Ducam hist. Byz. p. 159, C. 452, D, in valle vici *Bechik-tach*, per quam decurrit fluviolus, cuius ad fontes sita est *Flamur Altı* villa sultani.
59. Rhodiorum περίβολος, saxorum maritimorum septum (fr. 29); Gillii ætate *Rhodacinion*, 600 pass. distans a sepulcro Ἀenobardi (*Chaireddin-pacha*), ad vicum *Bechik-tach*.
60. Archium (Ἀρχεῖον?), ager ab Archia dictus, quem rigat fluvius (fr. 30); ibi Gillii ætate vicus Ἅγιος Φωκᾶς, nunc *Orta-Keui*.
61. Promontorium in quo senex marinus positus (fr. 31); Κλείδιον prom., Gillii ævo; hodie *Defterdar bournou*.
62. Ηαράβιος, prope promontorium locus, ubi piscatio incerta.
63. Κάλαμος, locus junci plenus.
64. Βυθίας, locus in profundo situs, ubi Laurus Medeæ; τὰ Βυθάρια ap. Euagrium 3,43; hodie *Kuru-tchechme*.
65. Baccha (Βάχχις?) collis matris Deorum (1), juxta locum prædictum situs (fr. 32).
66. Hestiae, Ἐσται (2), promontorium et mus, tamen multas ibi habes radices præruptas et saxeas usque ad mare sparsas. ”
- (1) In fr. 32 legitur: *Bacca Isidis matris Deorum*, in quibus pro *Bacca* scribendum esse *Baccha* ex ipso Gillio colligas. Nescio tamen an gravius ulcus lateat. Nam offendit quod Isis dicitur mater Deorum. Præterea Βάχη nomen ut in bacchicum Rheæ cultum bene cadit, sic ab Iside alienum esse videtur, sive putes βάχην significare *baccham*, sive vocem interpreteris de piro arbore vel de myro. Itaque suspicor id quod Gillius in suo codice legebat: Βάχην Ἰσιδος μητρὸς θεῶν, corrigendum fuisse in Βάχχις, εὖος μητρὸς θεῶν.
- (2) In fr. 33 verba corrupta: *reliqua promontorii pars excipit fluctuum vim multam audacemque et similem statuꝝ virili*, ita Frickius sanari vult, ut legendum sit: audacem, similis *statuꝝ virili*; videlicet scripsisse Dionysium ἀνδριαντοεδὲς; (sc. τὸ λοιπὸν τοῦ ἀκρωτηρίου μέρος), eumque nominativum a Gillio falso relatum esse ad v. *fluctuum vim*, τὸ χρότος. Ceterum non erectam viri statuam a Dionysio indicari, sed figuram viri jaacentem, formam ligulæ expressam. Ego vix crediderim Gillium, virum intelligentem, planissima Dionysii verba, si ante oculos habuisset, in miram istam sententiam detorsurum fuisse. Quare græca codicis Gilliani (ὅμοιόν τι εἰ· ὀντὶ ἀνθραίτις) vitio laborasse suspicatus refingendum esse conjeci ὅμοιαν τῷ ἐν κυκεῶντι ἀνθραῖσ. Cf.
- portus (fr. 33), Gillii ætate Μέγα δένμα; hodie *Akhyndis bouroun* sive promontorium fluctus ruentis, prope *Arnault-keui*.
67. Χηλαῖ ad easque templum Dianæ Dictynnae (fr. 34); Χαλαῖ Gillii ætate, prope hod. vicum *Bebek*.
68. Πυρρίας Κύων (fr. 35), eo in loco ubi Polybius 4, 43 Ἐρμιον collocat, ac citeriore ævo Λαιμοχοπία exstructa, Gillii ævo Νέον κάστρον, nunc *Rumili-Hissari*.
69. Αὔρα et ora ροώδης (fr. 36); Φωνῆα Gillii tempore, hodie *Chectan-Bouroun* (diaboli prom.), *courant du diable*.
70. Φιδαλεῖα πέτρα continentि proxima (quæ non amplius exstat) in sinu quem Suidas (v. Ἡράκλειος) Φειδαλίας χόλπον dicit; in eo sinu est
71. Γυναικῶν λιμήν (fr. 37), *Sarantokopa* Gillii tempore, hodie *Balta-liman*.
72. Κυπαρώδης locus, portui contiguus (fr. 38); Gillii ætate vocabatur Κυπαρίσσων, situs in vallicula quæ 2 1/2 stadia distat a *Balta-liman*, ubi in Moltkii tabula castanetum notatur.
73. Hecates templum in petra situm (fr. 39); Gillii tempore locus *Triviu* dictus, 400 pass. a vallicula Cyprōde dissitus.
74. Ασσόνεις sinus, ad quem fanum Amphiaraï (1) (fr. 40); aliis Ασσοσένης, Λεωσθένειον, Σωσθένειον, Σωσθένης; hodie *Isthenia* sive *Sthenia*.
75. Κομαρώδης, locus comaris consitus (fr. 41), inter *Ieni-Keui* (Νεωχωρίον Gillii) et *Keui-Bachi*.
76. Cautes Bacchiæ, ad *Keui-Bachi*, ib. Θερμημερία, locus pugnæ navalis.
77. Ποτάμου λιμήν, ad *Libadion* vallem, secundum Gillium, sive ad hodiernum *Kalender-Kiosky*.
78. Ora prærupta, inter *Kalender Kiosky* et *Therapia-Sarai*.
79. Εὔδιος καλός sinus; Λίνοι Gillii ætate, ad hod. *Therapia-Sarai*.

36 : *fluctus effervescit non minus quam lebes igne subditio*.

(1) Apposite Frickius monet Lasthenem ducem Thebanum apud *Æschylum* (Sept. c. Theb. 620) opponi Amphiaraō, ac Lasthenem videri e Thebano Megarensem factum esse eadem ratione qua Amphiaraï cultus e Boiotia ad Megarenses migrasse statuendus sit.

PROLEGOMENA

80. Φαρμακίας sinus, hod. *Therapia* (fr. 41).
 81. Κλεῖδες vel Κλεῖθρα τοῦ Πόντου (fr. 42),
 hod. *Dialithra* ad prom. *Kiretch-Bournou*.
 82. Δικαία πέτρα (fr. 42), inter *Kiretch-Bournou* et *Kepheli keui* (1).
 83. Βαθὺς χόλπος (fr. 43), hod. *baie de Bujuk-dere*.
 84. Ara Saronis herois prope sinum in
 promontorio.
 85. Βόλος sive piscationis locus.
 86. Καλὸς ἡργός (fr. 44), quod nomen Gillii
 ætate adhuc vigebat; hodie est vallis
 vici *Bujuk-dere*.
 87. Σημᾶς promontorium, hod. *Mezar-bourroun*, in eoque statua Veneris mer-
 tricis (fr. 45).
 88. Scletrinas sinus (fr. 46) ad vicum qui
 etiam Gillii ætate *Scletrinas*, nunc
Sari-jeri vocatur.
 89. Ara Apollinis et Matris Deorum
 (fr. 46).
 90. Μίλτον promontorium (fr. 47); *Tri-
 pitium* Gillii ætate; hodie prom. *Ru-
 meli-Kavak*, in cuius mucrone *Tel-
 lalian* (*batterie de 23 canons*).
 91. Fanum oppidulum; templum deæ
 Phrygiae (fr. 47). Oppidulum fuerit
 in valle quam fluvius permeat. Rheæ
 templum componendum cum templo
 Mariæ quod Gillius videt in clivo rui-
 nas habente castelli Byzantini, quas
 Gillii ævo vocabant ἱερὸν Πωμεῖας.
 In eodem monte ponendum fuerit
 Serapeum cuius Polybius meminit.
 92. Chrysorrhaos fluvius per vallem
 aditu difficultem labens et secturæ
 metallicæ (fr. 48). Indicatur fluviolus
 qui per angustas fauces effluit prope
 hod. *Mavromolo*, non vero is qui ad
Rumeli-Kavak per vallem satis latam
 labitur.
 93. Χαλκεῖα locus prædicto fluvio ac mari
 vicinus.
 94. Timæa turris, olim pharus, in vertice
 montis unde Chrysorrhaos defluit.
 Locus ejus turris notatur in tabula

(1) In fr. 42 verba : *Jam prætergresso Claves ad spectus magis quam Ponti adest petra sensu carere putans* Frickius hunc in modum mutavit : *Jam prætergresso Claves udspectus magis etiam Ponti adest. [Est] petra etc.* At bene habet vulgata. Dicit auctor Claves illas aperire non tam ipsum Pontum, utpote longe ab eis dis-
 situm quam conspectum Ponti.

- Moltckiana. Cf. Hammer *Der Bos-
 porus*, tom. 2, p. 267.
 95. Φωσφόρος locus a Diana vel a vicino
 pharo dictus (fr. 49); fortassis ad *Ma-
 vromolo*, ubi olim monasterium erat.
 96. Ephesiorum portus (fr. 49), Ἐφε-
 σιάτης ap. Hesychium Milesium,
magnus Aphosiates Gillii ætate; *Bu-
 juk-dere* hodie.
 97. Ἀφροδίσιον formidabili tectum preci-
 pilio (fr. 50), prope portum *Lycio-
 rum*.
 98. Portus et vicus *Lyciorum Myræorum*
 (fr. 50); Ἀνδραχὴ Strabonis; portus
 ad *Karybdeche-Kalessi*.
 99. Λιξινίας locus (fr. 51); e regione *Cu-
 enaræ* insulæ?
 100. Γυπόπολις, collis saxeus; *Papas-bour-
 nou?*
 101. Dotina, petra submarina (fr. 52).
 102. Πάνειον promontorium (fr. 53); *Φανά-
 πον* Gillii ætate; hodie *Fanaraki* sive
Fener-Keui.
 103. Cyaneæ insulæ, *Orakje-Tachi*.

LITUS ASIATICUM.

104. Ἀγχύρατον promontorium (fr. 54); *Bu-
 ouvias ἄχρα* ap. Ptolem.; *Ψωμίον* Gillii
 ætate; hodie *Jum-bournou*.
 105. Πύργος Μηδείας, petra marina, mari
 tranquillo manifesta, cuius extremas
 partes quidam Cyaneas Asiaticas
 dixerunt (fr. 55). Situs incertus; pro-
 babilis tamen sententia Gillii, qui
 Medeæ turrem quærit in saxo quod
 est ad *Jum bournou* in latere boreali
 sinus, qui Gillii tempore dicebatur
Divi sideri, nunc vero vocatur *baie
 de Kabakos* vel etiam *Ary Kujassi*.
 Post hunc sinum alii duo sequuntur,
 quos silentio prætermisit Dionysius
 nec attingere solent nавигаторы.
 Prior eorum, a promontorio *Anadoli-
 Fener* versus occasum situs, Gillii
 ætate Ἀυπελάδης vocabatur, nunc
Tchakal-dereh dicitur; hunc excipit
 alter ab occasu promontorii *Poiras-
 Kalessi* positus, qui apud Gillium
 vocatur *Dios sacra*.
 106. Κοράκιον promontorium (fr. 56);
 eodem nomine vocabatur Gillii ætate;
 nunc *Fil-bournou* (1).

(1) Haud recte Frickius Coracium prom. componit cum

DE DIONYSII BYZANTII ANAPLO BOSPORI.

xj

107. Παντείχιον (fr. 56), litus et castellum, ut videtur; Μαγχίπτων Gillii ætate dicebatur, situm ad sinum qui a Coracio pr. est versus meridiem. Haud dubio idem est litoris abrupti locus, ubi in gallica tabula nautica ponitur *Sanksou, ancien monastère.*
108. Χηλαῖ (fr. 57); hodie *Ketcheli-liman*, primus litoris Asiatici portus in intimo sinus recessu situs.
109. Ιερὸν, oppidulum et arx (fr. 58); Ιερὸς Gillii ævo; nunc *Ioros-Kalessi* et *Anadoli-Kavak*. In litore pueri statua posita erat (fr. 59).
110. Αργυρώνιον promontorium (fr. 60), quod Gillii ævo vetus nomen retinebat, nunc vero vocatur *Madchjar-bournou*.
111. Ἐπραχλέους κλίνη (fr. 61), hodie *Ioucha-tagh*.
112. Νυμφαῖον, in quo δάφνη μαινομένη vel ψυχόνος (*mentem sanam refrigerans vel arefaciens*), ad fontem qui Gillii tempore *Sycia* vocabatur, quinque stadia distans a vico maritimo *Umurjeri*, cuius vici locus indicat situm Amyci portus, quem dicit Androëtas in schol. Apoll. 2, 159.
113. Μυαποριssinus cum portu (fr. 62); Syciam vel Monocolon (1) a nautis dici, apud incertum vero scriptorem Drepanum vocari Gillius refert; hodie *baye des carrières*.
114. Λετόρυγχος promontorium (fr. 62), *Turco* pr. sec. Gillium, hodie *Selvi bournou*, longe illud porrectum et in exitu paulo curvatum, ut oculatus testis docet Otto Frickius. Fortassis est *Naulochum* prom. Plinii 5, § 150.
115. Αμύκος sinus; *Amza* Græcis, *Bekoussi* Turcis Gillii ætate, nunc *baye de Beikos*. Apud Arrianum Amyci portus in hoc sinu ponendus. Plinius eundem sinum Nicopolitanum dici refert a Nicopoli oppido olim ei adiacente.
116. Γρωνυχία ('Αχρωνυχία?) campus supinus, ad hod. *Beikos*.
117. Κατάγγειον, sinus piscosus (fr. 63); *Castacium* Gillii ætate, ad hodiernum *Tchiboukly*.
118. Ὁξύρρους ἄκρα, Gillii ætate *Magnum Glari* promontorium inter *Tchiboukly* et *Kanlidche* interjectum.
119. Phrixi portus in litore plano; hodie *Kanlidche*.
120. Alius portus et Phiela (1) sive *Phiala* Chalcedoniorum, ad hodiernum *Kærses* vicum in sinu qui Gillii ætate Πλάξ vocabatur.
121. Λέμβος promontorium portui illi propinquum. Illud esse videtur quod Πλάξ sinum a meridie claudit; *Kebris Muhassili* ibi ponit Moltkius.
122. Βλάση, insulula sive potius petra; haud dubie unum e saxis quæ prope promontorium modo dictum vident Gillius.
123. Ποταμώνιον in valle *Magnæ aquæ celestis* sive fluvii *Boujouk Gæk-Sou* ad sinum quem *Manolum* dici Gillius refert.
124. Ναυσιχλεῖα, locus pugna navalii clarus; fortassis ad hod. *Koutchouk-Gæk-Sou*, ubi Gillii tempore erat *Naple* vicus.
125. Echæa (Ηχεῖα?), ἄκρα περίφρους, *Moletrino* Gillii ævo, ad hodiernum *Kandili*, ubi impetuissimus maris fluxus (2).
126. Λυχάδιον vel *Kukladi* sinus in quo nunc est *Wanikeui*.
127. Ναυσιμαχεῖον ad Leucadium promontorium, locus navalij pugna celeber (fr. 64). Hæc si recte habent, Leucadion promontorium esse debet id quod sinum cognominem a meridie claudit, quod idem apud Procopium (De ædific. 1, 8) Πρόσχθοι (Βρόχοι Gillii ævo) vocatur, situmque erat e regione vici Michaelici, qui in litore Europæo positus erat prope hodiernum *Kourou-tchesme* (3).

hodierno *Anadoli-Fener-Tabiassi*, ut ex Gilliana cræ descriptione patet.

(1) Gillius p. 81, b: *scelerato nomine appellatur Monocolos a lapide, ut ipsi dicunt, nuper exciso. Num μονόκωλος significat id quod Græci dicebant μονέντερον sive κῶλον? Vir doctus et natione græcus quem de hoc nomine scelerato interrogavi, censebat legendum esse μονόκωλον, idque vocabulum ex verbis τὸ μονύ εἶ ὁ κῶλος; compositum significare cunnum cum podice.*

(1) Φιέλα pro Φιάλα usurpari solebat sec. Moschopulum περὶ σχεδ. p. 120: φιάλα, ἣν καὶ φιέλαν τινὲς τῶν παλαιῶν ἔλεγον Ἀττικισμοῦ μὴ φροντίζοντες, citante Frickio.

(2) Promontorium Ηχεῖα dictum esse suspicor, sicut aliud locus ροώδης (v. supra N. 68) Gillii ævo Φωνῆα dicebatur. Cf. Ἀχρι δούσαι N. 129.

(3) Pag. 90 parum considerate dixi Hammerum τοὺς

PROLEGOMENA

128. Κιχόντον (1) (fr. 64); e regione Anapli situm erat sec. schol. Dionys. Perieg. 143. Accuratius situm loci dicere non habeo.
129. Ὁποζοῦσαι ἀξραὶ, quæ vocantur *Discus major* et *Discus minor*; prius promontorium situm ad hod. *Beglerbey*, alterum Gillii ætate *Tamborlianum* vocabatur, nunc *Tambour-bournou*.
130. Chrysopolis (fr. 65); hod. *Skutari*.
131. Βοῦς promontorium, in quo Dalmatis statua (fr. 66); prom. in quo *Skutari* urbs.
132. Hermagoræ vel Heragoræ(2) fons et Eunosti heroum (fr. 67). Fons iste exstat in ora maritima prope *Haider-pacha-iskelessi*.
133. Fluvius in campo (*Airlík-tchechmessi?*).
134. Veneris templum; postea ibi Euphemiæ ecclesia in *Kadi-koi*.
135. Chalcedon fl. et urbs, in regione hodierni *Kadi-koi*. Fluvius nunc vocatur *Karbely-Sou*.
- Ceterum amplam Bospori tabulam dabimus in tertio Geographorum volume Itineraria scripta et picta continente.

PETRI GYLII

AD AMICUM EPISTOLA.

(Burmanni Sylloge Epistolarum. Tom. II,
 p. 232; Lugdun. Bat. 1727.)
 Postquam Franciscus rex me prius reliquit

Προόγθους Procopii recte componere cum φοῖούσαις ἄκραις Dionysii.

(1) Dicit Dionysius fr. 64: *Ciconium nominatum ab excessu malitia incolarum; seditione enim violenta pressi exciderunt*. Fortasse igitur nomen deduxit a κίχης, quod vocabulum, teste Hesychio, et ἀλεκτρόνα et κίλεντη significat Seditione etiam Orpheus Cicon periisse narratur ap. Strabon. 7, fr. 18 et Eustathium ad Iliad. p. 299, 7: ὁ Κίχων· Ορφεὺς... διερθόρη εἰς ἐπισυστάσεως. Ceterum κίχοντον etiam ciconiam dixisse videntur, siquidem Suidas: κίχόνετον, ὄφεον. De ciconiarum autem malitia historiam narrat Hesychius Miles. p. 150. Etenim ciconiae postquam Byzantios a serpentibus liberarant, mox ipsæ civibus ἐναντία ἔροντεν καὶ θανάτῳ αἱρέας ἴπαγεντες coperunt eo quod serpentes in cisternas jaculabantur et civibus in viis publicis clanculum injiciebant. Quia calamitatem Byzantios liberavit Apollonius Tyaneus. Is enim tres ciconias e lapide factas ita posuit ut obversa facie mutuo se adspicerent. Quo facto nulla amplius ciconia in urbem involavit. Cf. Tzetzes Chil. 2, 60; Nicephor. Call. 3, 11.

(2) In editione principe modo *Heragoræ* modo *Hermagoræ* exstat. Quid sit rectius non constat.

quam ad ullos ejus nummos venissem, quorum spe veneram in Græciam ad codices antiquos investigandos ac etiam obiter ad cognitionem historiæ naturalis, binas literas ad te, alteram ad Cardinalem nostrum scripsi, quibus conabar tibi renovare memoriam Gillii veteris tui, dicerem, congerronis, nisi summus ille tuus gradus verbum hoc jam non agnosceret, timens ne longa et longinqua per egre profectione ex mente tua omnino exciderim. Jam vero longissime gentium abductus, ea ætate tyro, in bellum Persicum, qua veterani emereri solent, necesse habeo iterum tibi nonnullam recordationem mei suggestere, qua incolumi, nondum despero nidum aliquem senectutis meæ assequi me posse. Jam annus est, cum in Galliam maxime redire conabar, si nummi ex sacerdotio meo mihi hoc tempore affulssissent, priusquam eorum desperatione adductus, profectus essem in Soltani *Solymani*, *Pachi* expeditionem, ne Byzantii in languore desiderem, nummulos meos exspectans diu. De qua quidem expeditione et de toto itinere nostro informarem te magno volumine, nisi prius visere cuperem *Ægyptum* usque ad sinus Arabici proximum portum, quem jam appellant Sues, olim Ar-sinoen; qua peragrata et te et Cardinalem Armagniacum informabo, mediocri quidem ingenio, sed magno volumine, de toto itinere nostro, ubi rediero Byzantium. Et ne charta hæc vacua sit, addam itineris summam.

A Chalcedone, posita in faucibus Bospori Byzantini, ad Tauricam urbem quatuor decies millia centena passuum fecimus, non modo dimensorum Ptolemæi longitudinibus et latitudinibus, sed etiam passibus nostris: primum per Bithyniam, in qua vidimus Diacybiken, quæ olim Libyssa appellabatur, Hannibalis sepulcrum; postea Panticum, cuius meminit Antoninus Pius (*Itin. p. 139*), et Helenopolim, cuius Procopius (*De xedif. p. 314 sq. ed. Bonn.*), Characem, cuius Stephanus (*v. Χάραξ*); deinde Nicomediam et lacum supra Nicomediam, de quo Plinius, quem falso quidam putant Ascanium, cum hic sit juxta Nicæam, distans ab illo amplius centum mille passibus, cuius fluvius influit in Propontidem, illius vero in Zagarim et deinde in Pontum Euxinum. Juxta hunc locum Justiniani pontem vidimus celebratum Procopio et Agathii epigrammatibus adhuc excisis in ponte exstantibus et etiam in Florilegio Epigrammatum edito in vulgus. Postquam ingressi sumus in Phrygiā seu

DE DIONYSII BYZANTII ANAPLO BOSPORI

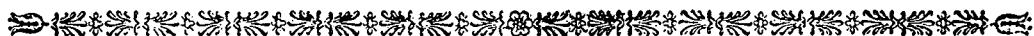
xij

Gallegraeciam, in qua cum aliarum urbium multarum ruinas vidimus, tum Boli, quam oīm vocabant Aboni mœnia, celebria nobili emporio et balneis et infinitis Græcorum et Romanorum monumentis (Cf. De Bospor. p. 80 edit. nostræ). Ex Gallograecia venimus in Paphlagoniam in qua vidimus Theodosiam Gangrorum. Ex Paphlagonia pervenimus in Cappadociam, transito amne quem Turci Kisil-irmak, id est, amnem rubrum, Procopius a colore vocat Tyberim, quod aquas habeat rubras; ego vero alio tempore monstrabo esse Halym, Lydici et Persici imperii limitem, cum imperaret Crœsus isthmo Asiæ, id est, minori Asiæ; cuius juxta pontem statim in Cappadocia est collis Saye, undique præcisis et magna planitie circumdatus; in cuius jugo est arx, quam primam obtinuit Ottomanus, fundator imperii Ottomanici; eamque arcem alii appellant Ottomagith, alii Ottomagich. Inde aliquot castris factis, vidimus Hierapolim in supercilio excelsi montis, relinquentes prius ad dextram Amasiam et Jobatam et Angeram, ad sinistram vero Sinopen: posteaquam trajecto amne Iri vidimus Neocæsaream, prope quam fluit amnis Lycus. Quo trajecto, attigimus Armeniam minorem, in qua spectavimus Azam urbem et fossas unde bolus Armenius effoditur, et oppidum Dascusum quod hodie vocant Æsnigam. Etsi Euphrates fere fluit (præterfluit?), tamen amplius binis castris non eum transivimus, sed ternis. Eo trajecto non longe ab ejus fonte prope ostium Arseni fluminis, tribus castris per Armeniam majorem factis, venimus Esdron, quam Procopius vocat Theodosiopolin, limitem Romani et Parthici imperii, tempore Justiniani. Inde binis castris transivimus Araxen, tendentem ad orientem et dividentem Armeniam majorem a minori Media. Ex Araxe quartis castris vado trajectimus Tigrin, non longe ab ejus fonte, a quo non procul eminent mons Nimbatus, in cuius jugo dicunt arcam Noe resedisse. A Tigri sex castris tentoria fiximus juxta lacum Mantianum, salsum et ambitu complectentem iter octo dierum, in quem octo magna flumina ingrediuntur, et nullum exit. Ex eo lacu septem castris venimus in Cohinam planitiem, sed magna difficultate vallium angustarum montis Tauri, in quibus totus exercitus constans amplius septingentis millibus equorum aut camelorum, a paucis opprimi potuisset. Ex Cohina planicie ad vesperam solventes iter, totam noctem et dimi-

dium diem in sequentem continuavimus, ob inopiam pabuli et copiam aquarum salsarum Hæc nox tirocinium militiæ meæ valde exercevit; nam cum regis copiæ se in fugam conciessent metu Persarum, ego equo et reliquis ornamenti spoliatus, a media nocte ad diem usque inter tot millia equitum fugientium fugi pedes, ut mei socii mirati sint me incolumem evasisse; sed Deus ludere voluit tironem senem, et servare ad nescio quos alios fortunæ ludos utinam jucundiores. Inde quartis castris pervenimus Tauricam, quam quidam falso putant Ecbatana, sed falsius Paulus Jovius, qui eam putat in Armenia, cum sit in Media, et quidem bene penitus, neque amplius ducentis mille passibus. Ubi quinque diebus consumptis, cum rex Sophianus a fugisset in montes asperos, et ad eum insequendum commeatu deficeremur, urbem reliquimus incolumem, duntaxat palatio vastato, ac redire cœpimus Quinquaginta millibus confectis, lacum Spautani invenimus, adeo salsum, ut ejus totum litus per quatuor stadia extra aquam tectum sit perpetua glacie salis. Ego ut experirer, quod Strabo falso tradit, pruritum doloremque facere, per ipsum nudus ambulavi ducentos passus, tendens in ejus altum; neque tum aqua attingebat umbilicum; vidique totum vadum ubique tectum crusta salis, ut nusquam solum appareret. Hic lacus sex dierum iter in ambitu habet. Juxta hunc lacum aliquot millia Turcorum cæsa sunt. Inde quartis castris transivimus fauces angustarum vallium, ubi circiter quinque millia camelorum, equorum et mulorum perierunt. Inde profecti sumus ad obsidendum Mantianum castrum, in colle situm undique præciso, undique circumdato magna planitie. Quo deditio facta intra octo dies capto, transivimus montem Niphatem, juxta quem ruit Tigris, et subit lacum Arethusam et Beltemos, quos Zagri montis ramos arbitror; in quorum vallibus angustis multa animalia perierunt, præsertim cum tanto exercitu necesse fuit transire foramen rupis, non majus porta, excavatum in saxo. Ac tandem trajecto Tigri venimus in urbem Caramiti, quam Procopius vocat Armidam (*leg. Amidam*): unde rex Turcorum institutum iter coactus est relinquere et se convertere contra regem Persarum, qui totam Armeniam majorem jam excurserat, et Euphrate trajecto penetraverat in minorem. Sed prius rex Solymanus misit Eliam fratrem regis Persarum in Babyloniam

et Susianam, quam nuper cepit; ex prædaque regia triginta camelos onustos misit imperatori Solymano. Quod in unus heri in hac urbe Alepa vidi afferri regi, et deportari a sexcentis Genniseris, ordine pompatico, ut mos est, cum regi Turcorum quippiam datur. Nimirum in orbem magnæ areæ ambulantes, et singuli aliquam munera partem manibus gestantes, regi repræsentabant, spectanti ex cancellata fenestra. Alii ferebant storeas, gracilibus arundinibus auro argentoque textilibus inductis elaboratas; alii ephippia gemmis distincta, alii arcus Persicos, plerique stragulas vestes et Babylonicas, alii peripetasmata belluata ex auro argentoque textilibus, alii tentoria summa arte laborata, alii libros Persicos auro et gemmis ornatos, nonnulli sacculos gemmarum plenos, multi ferebant imagines hominum reliquorumque animalium ex serico auroque et argento elaboratas, alii alia quæ longum esset recensere. Exin Alepia (*leg. Amidia*) castra reliquimus et profecti sumus Melitonem (*i. Melitenen*) urbem Armeniæ minoris septem diebus. Inde rursus trajecto Euphrate redivimus Amidam, ex qua quinque castris venimus in urbem Edessam, quam hodie vocant Offam, in qua Turci dicunt natum Abraham; ideoque ex fonte, ex quo fluvius manat discurrens per urbem, pisces sacros habent et non attingunt. At Judæi dicunt Abraham natum in Carra, distante ab Edessa iter unius diei, quam Carras esse arbitror nobilés clade Crassi. Ex Edessa tribus castris Euphratem trajecimus inter Hierapolin et Zeugma Commagenæ, ubi adhuc visuntur reliquiæ antiqui pontis; ubi catena in hanc ætatem servatur, cuius meminit Plinius (*Cf. De Bosphoro*, p. 45, 6). Ab Euphrate tribus castris venimus in urbem quam hodie Syri vocant Alep, olim vero ea erat Berœa, non, ut quidam tradunt, Hierapolis. Hic hiberna quattuor mensium exegimus. Plura non ad-dam reservans longum volumen itineris mei in redditum meum Byzantium.

Tu vero interea dum Ægyptum viso et Byzantium redeo ad mensem Julium, neohliviscaris tui Gillii; ac si forte ullum locum vides, ubi ædificare possim nidum senectutis meæ, ne prætereras. Ita enim canus ad vos rediero, ut humi cubare perpetuo malim, quam semel erigere in nidum suspensum ex longa spe. Adderem, nisi regem audirem remotum a literis, efficeres cum Domino *Castellano*, episcopo Matisconensi, ut rex peregrinationi meæ faveret. Sed ne sim importunus, totam hanc provisionem relinquo judicio tuo, qui sensus regis ejusque intimorum, nosti non minus quam fortunam meam destitutam omni auxilio, et solo meo tenui vectigali ægre sustentatam tot annos peregrinationem. Verum ut sit a literis rex remotus, non tamen a justitia; quod ex eo (*ex te?*) colligo, quem quotidie cariorem regi fieri audio, non ob aliud quam ob singularem justitiam tuam. Quid justius quam heroicum regem tam divitem debitum præstare paternum? Ego per hosce viginti annos non destiti bene mereri de rege Francisco ac potius de tota Valesia gente, cum aliis orationibus tum tribus ad regem Angliæ scriptis, suadentibus Franciæ regium nomen ne amplius usurpet, aut ejus partes repeatat; quas priusquam scriberem, testis est Cardinalis *Armagniacus* me hiemem consumssisse in bibliotheca legendis codicibus pontificum, apud quos hæc causa tum disceptabatur; quos si *Seisselius* legisset, longe aliter hanc causam tractasset. Quid æquius quam regem mibi dare aliquod perfugium senectutis meæ qui regis præscripto tantam peregrinationem suscepit, et tamdiu sustinuit nullo regio auxilio adjutus? Omnibus me voluptatibus privavi, senex tot ærumnas subivi, ut jucundum quidam regi gratificari possem. Bene vale. Ex urbe Alep, emporio celeberrimo totius Orientis, IV Non. April. MDLXIX.—Tuus antiquus cliens Petrus Gillius.

DIONYSIUS PERIEGETES.

Dionysius quidam orbem terrarum opusculo descripsit, quod quum ex variis fontibus haud magno judicio concinnatum esset, exactæ doctrinæ laude carebat, nec magnæ apud eruditos in docta antiquitate aestimatio-
nis esse poterat; idem vero brevitali suæ et formæ metricæ et poeticæ dictionis suavitati-
hoc debuit, ut a ludimagistris aptissimum
esse censeretur compendium, ex quo pueri
geographiæ cognitione imbuerentur. Jam vero
constat quæ sors ejusmodi libellorum esse soleat.
Usu eorum in scholis invalescente, exemplaria innumeris multiplicantur codicibus;
deinde labentibus bonis literis, ex ipso doctio-
rum scriptorum neglectu et percrebrente vulgi ignorantia crescit fama et auctoritas
eorum qui levitate sua in communi naufragio supernant. Tum demum de patria et genere et natalibus auctorum, qui sic ex obscuris initii ad seram et insperatam celebritatem emerserunt, quærendi fit initium; et quoniam quod certum sit, aut nihil consignatum est aut in ignotis vulgo fontibus latet, indubitate fidei testimonii ludibria conjecturarum substituuntur. Itaque de Dionysio quoque nihil fere traditum accepimus quod extra omnem dubitationis aleam positum sit; opinatoribus vero tanto amplior patebat campus, quanto major erat numerus Dionysiorum, quos a nostro haud diversos esse putare licet. Quantopere judicia titubaverint, e Suidianis maxime collectaneis intelligas. In his enim quum inter varios Dionysios, quorum recentissum grammaticus instituit, tres commemo-
rentur tanquam auctores periegeseos, veri est simillimum triplicem istam ejusdem tituli mentionem ad unum idemque opus ab aliis alii Dionysio attributum pertinere. Verba Suidæ ita habent :

Διονύσιος Κορίνθιος, ἐποποιός· ‘Υποθήκας· Αἴτια ἐν βιβλίοις α’ (ἐν βιβλίοις γ’ Eudoc.)· Μετεωρολογούμενα, καὶ καταλογάδην ‘Υπόμνημα εἰς Ήσιόδον· Οίχουμένης περιήγησιν δι’ ἐπῶν· Ταῦτα δὲ εὗρον καὶ ἐν Διονυσίω τῷ τὰ Λιθαιά γράψαντι· πότερος οὖν αὐτῶν οὐκ οἶδα. In quibus an ταῦτα vocabulum ad omnia an ad complura eorum quæ in antecedentibus enumerantur scripta pertineat, haud liquet, pertinere vero ad τὴν τῆς οἰκουμένης περιήγησιν certissimum est. Præterea autem quum e Suida colligatur Corinthium istum nulla scripsisse Λιθαιά, judicio satis tuto contendas haud recte ei assignari periegesein; videlicet inter varia opera quæ Noster præter periegesein scripsisse a nonnullis perhibebatur, nihil ad eum referendum esse scholiasta affirmat nisi de lapidibus carmen, quippe quod eundem prorsus cum

Διονύσιος Μιλήσιος, ιστορικός. Τὰ μετὰ Δα-
ρεῖον ἐν βιβλίοις ε’· Περιήγησιν οἰκουμένης·
Περαιώ, Ἰάδι διαλέκτῳ· Τρωικῶν βιβλία γ’ Μυ-
θικά· Κύκλων ιστορικὸν ἐν βιβλίοις ζ’.

Διονύσιος Μουσωνίου, Ρόδιος ἢ Σάμιος,
ιστορικός· ἦν δὲ καὶ ιερεὺς τοῦ ἔκεισε ιεροῦ τοῦ Ἡλίου.
Ιστορίας τοπικᾶς, βιβλία τριαντατέσσερα· Οίχουμένης περιή-
γησιν· Ιστορίας παιδευτικῆς βιβλία τριαντατέσσερα·

[‘Υπολογιζόντων δὲ Διονύσιος δ περιηγητής Βυζάν-
τιος ἦν διὰ τὸν ποταμὸν Ρήδαν.]

Ex his Dionysium Milesium qui de rebus Persarum dialecto ionica scripsit, non esse nostræ periegeseos auctorem vix est quod moneatur. Si quis hoc loco aliam periegesein intelligendam esse contendat, is refutari sane nequit, at nihil profert quod sit probabile, quum simili ratione cetera omnia quæ de variis Dionysiorum operibus apud Suidam leguntur, tueri liceat. Quod attinet Samium Dionysium, disertis hunc verbis a Nostro distinguunt veteris scholiasta, ad Samium pertinere dicens Bassarica, quæ nonnulli haud recte periegeseos poetæ attribuerent. Suidas igitur Dionysium Samium Orbem terrarum descripsisse referens auctorem secutus esse videtur qui ipse quoque Bassarica et Periegeseos ejusdem poetæ esse existimaret, atque utrumque carmen vindicaret Dionysio Samio. Superest Dionysius Corinthius, de quo aliunde non constat. Num hic tandem periegeseos faber fuisse censendus est? Vix credas. Quam incerta res sit, ipse Suidas fatetur verbis : Ταῦτα δὲ εὗρον καὶ ἐν Διονυσίω τῷ τὰ Λιθαιά γράψαντι· πότερος οὖν αὐτῶν οὐκ οἶδα. In quibus an ταῦτα vocabulum ad omnia an ad complura eorum quæ in antecedentibus enumerantur scripta pertineat, haud liquet, pertinere vero ad τὴν τῆς οἰκουμένης περιήγησιν certissimum est. Præterea autem quum e Suida colligatur Corinthium istum nulla scripsisse Λιθαιά, judicio satis tuto contendas haud recte ei assignari periegesein; videlicet inter varia opera quæ Noster præter periegesein scripsisse a nonnullis perhibebatur, nihil ad eum referendum esse scholiasta affirmat nisi de lapidibus carmen, quippe quod eundem prorsus cum

PROLEGOMENA

periegesi orationis colorem præ se ferat. Jam vero jure miraris in Suida Dionysium Αἰθιακῶν auctorem commemorari omnino nullum. Proclivis igitur conjectura est mentionem Αἰθιακῶν et Periegeseos et aliorum fortasse operum excidisse in eo lexicī Suidiani articulo, qui est de Dionysio bibliothecario :

Διονύσιος Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Γλαύκου υἱὸς, γραμματικός, ὅστις ἀπὸ Νέφωνος συνῆν καὶ τοῖς μέγρι Τραϊανοῦ, καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν προστη καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν καὶ πρεσβειῶν ἐγένετο καὶ ἀποχριμάτων. Ἡν δὲ καὶ διδάσκαλος Παρθενίου τοῦ γραμματικοῦ, μάθητὴς δὲ Χαιρήμονος τοῦ φιλοσόφου, δὸν καὶ διεδέξατο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Habes in his virum doctum qui quamvis inter literarum thesauros vitam transegerit, nihil tamen, ut nunc quidem in Suida res habet, scripsisse videtur. Quod quoniam haud est probabile, sponte subnascitur ista quam modo dixi suspicio, cuius probabilitas magnopere augetur alio testimonio, quod hoc usque viros doctos latuit, quamvis omnium quæ de poeta nostro exstant, facile sit antiquissimum. Scilicet bibliotheca Bruxellensis librum manuscriptum habet, in quo Guido quidam, homo Italus seculi undecimi, inter alia excerpta etiam Italiae descriptionem et maris Mediterranei periplus e Geographo Ravennate dedit, ita tamen ut quæ Geographus ille anonymous præbet, varia notitia geographicæ et historicæ alias operis auxilio passim illustrantur. Opus hoc, quod commentarios in veteres tabulas itinerarias continuuisse videtur, a viro quodam in rebus Italiciis versatissimo compositum est inter annos 667 et 670 p. C., uti doce demonstravit A. Bockius in *Lettres à M. L. Bethmann sur un manuscrit de la Bibliothèque de Bourgogne, intitulé : Liber Guidonis* (1). In illo igitur libro Guido postquam e

Geographo Ravennate nomen Sybaris urbis protulit, ex altero auctore anonymo addit hæc :

« *De qua Sybari refert Juvenalis satyrus* (Sat. 6, 296), *latius tamen Dionysius Ionicus*, qui Romæ bibliothecarius per annos fuit viginti et orbem metro heroico græco carmine descripsit : *Est, inquit, magnum latibuli aggestum seductæ Sybaris, incolas gementis ruentis, ob cultum Alphei oppressos* (1). Nullus ego dubito quin idem hic sit bibliothecarius cum eo quem ex Suida modo excitavi.

Quæ præterea de Dionysio traduntur, hæc sunt : Schol. Dion. p. 427 : Διονύσιος δ περιηγητής γέγονεν υἱὸς Διονυσίου (Δίωνος ετὶ Διώνου γαρ. lect.) Ἀλεξανδρέως (υἱὸς Διώνου Ἀλεξανδρου ἡ κατὰ τινας Διονυσίου codex C). Γέγονε δὲ ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων μετὰ Αύγουστον Καίσαρα ἡ ἐπ' αὐτοῦ. [Οἱ δὲ κατὰ Νέρωνα τὸν Ρωμαίων βασιλέα φασὶ γενέσθαι. Ἀδηλον δὲ πόθεν γέγονε καὶ τίνων γονέων. Ήæc addit codex Ω.] Φέρονται δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλα συγγράμματα, Λιθιακὰ τε καὶ Ὀρνιθιακὰ καὶ Βασσαρικά· ὃν τὰ μὲν Λιθιακὰ ἐκρίθησαν ἴδια Διονυσίου καὶ αὐτὰ διὰ τὴν τοῦ χαρακτῆρος ὅμοιότητα· τὰ δὲ Βασσαρικὰ διὰ τὴν τραχύτητα οὐκ ἔξια τούτου χριβέντα εἰς τὸν Σάμιον ἀνηγένθησαν Διονύσιον, τὰ δὲ Ὀρνιθιακὰ εἰς ἄλλον τινὰ Φιλαδελφέα Διονύσιον [δὸν διὰ λέξεως ἀκυρολογίαν ἐπεχάλουν ὑπόκενον. addit Eustathius, p. 215].

Eustathius, p. 215, 6 : 'Ο δὲ Διονύσιος Λίβυς μὲν ιστορεῖται τὸ γένος, συγγράψαι δὲ καὶ ἄλλα βιβλία λέγεται, Λιθιακά etc., ut apud scholiastam modo laudatum. Cf. p. 219, 1 : Ἰστέον δὲ στι προτάττει τῶν ἄλλων τὴν Λιθύην καὶ νῦν καὶ ἐν τοῖς ἔξι, οὐ κατά τινα περιηγητικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ καὶ οἵα Λίβυς καὶ φιλῶν τὰ οἰκεῖα καὶ οὕτω τὸ ἔσωτον τῶν λοιπῶν προτιθέμενος. Schol. Dion. v. 10, p. 431, 23 : Τὴν δὲ Λιθύην προέταξεν δτὶ Λίβυς ἦν διὰ τὸν Νεῖλον.

possunt, quorum unum laudasse satis sit. Geographus Ravennæ (V, 7) inter oppida oræ Ciliciæ recenset *Antiochiam Epitragon* (i. e. Ἀντιόχειαν ἐπὶ Κράζῳ); in Guidonis vero libro de his ita habes : *Antiochia magna, quam dominus Petrus apostolus suo pontificatu sanctificans unam e quatuor generalibus mundi ecclesiis sanxit. Epitragon, etc.* Tale quid in vetere Geographo Ravennate, qualem Bockius extitisse censem, legi omnino non poterat, sed luculentissime prodit stuporem Guidonis, hominis ineptissimi, qui verbis *Antiochia Epitragon* duo commemorari oppida opinatus est, quorum alterum cum celeberrima Syria urbe confudit.

(1) V. Dionys. v. 378. Latina ipse fecerit Guido, qui in fonte suo verba poetæ Διὸς, μέγα χωατικένοι corrupta reperiisse videtur. Verit quasi in grecis suisset μέγα γῶμας ἔωλεστο.

DE DIONYSIO PERIEGETE.

xvij

Attuli veterum de Dionysio testimonia posteriora; jam videamus quid hinc et ex ipso periegeseos carmine cum aliqua probabilitatis specie eruere liceat. Patris nomen num ex scholiastæ sententia fuerit Dion an Dionysius, quorum alterum ex altero ortum, codicum auctoritate dijudicari nequit. Nescio tamen an præferendum sit nomen Dionis, idque latet etiam in verbis Guidonianis : *Dionysius Ionicus*, quæ, ut nunc habent, patriam scriptoris indicant ratione vaga et inusitata ideoque suspecta. Ceterum ab his discepit Suidas, qui eundem, ut puto, Dionysium Glauci filium nuncupat. Quod pater Dionysii vel ipse etiam Dionysius Alexandrinus vocatur, de patria quæstionem non dirimit. Scholiastæ Dionysium genere Afrum fuisse dicentes fortassis nullo alio testimonio nituntur quam eo quod ipsi e periegeseos adornatione elicuerunt. Haud magni id faciendum esse Bernhardyus p. 497 censuit, quum Pomponius Mela quoque et Manilius (4, 595) et Antonini Itinerarium ab Africa narrationis suæ principium petiverint. At his exemplis scholiastarum conjectura firmatur potius quam infringitur. Nam Mela Hispanus fuit ex Tingentera, quam, ut ipse ait (2, 6, 9), transvecti ex Africa Phœnices tenebant; Manilius vero, Augusti et Tiberii coævus, in codice Vossiano *Pœnus* vocatur, fortasse genus ducens a Manilio servo qui tempore tertii belli Punici Romam venerat; Itineraria denique, quæ etiam nunc manifesto errore Antonini nomen in fronte gerunt, in Africa, Carthagine, ut videtur, e tabulis itineraris descripta esse, vix dubitabit qui ad codicum rationes aliaque indicia attenderit, quæ paucis attigi in *Encyclopédie des arts et des sciences (Supplément)* s. v. *Itinéraires*, pluribus vero in tertio Geographorum volume prosequar. Quidni igitur nos quoque cum vetustis Dionysii interpretibus gentem poetæ nostri e Libya oriundam fuisse conjiccamus?

Præterea vero alia exstat regio quæ a Dionysii persona non aliena fuisse videtur. In Bithynia haud longe a Bosporo in Pontum delabitur Rhebas fluviolus, priscum nomen et hodie servans; mentio ejus fit apud Periplon et Argonauticōn scriptores et Plinium et Ptolemæum (1); Pomponius Mela et Strabo in-

dignum habuerunt qui commemoraretur; multo minus nomen ejus in poemate quæstiveris quod versibus quingentis vastissimæ continentis descriptionem absolvit; at non modo apponitur nomen, sed summis etiam orationis luminibus illustratur vs. 794 :

Ἄγχις δὲ Βιθυνοὶ λιπαρὸν χθόνα ναετάσουσι,
 Ρήβας ἐνθ' ἔρατενὸν ἐπιπροίησι φέλεον,
 Ρήβας, δε Πόντῳ παρὰ στομάτεσσιν ἀδεύει,
 Ρήβας, οὐ κάλλιστον ἐπὶ χθονὶ σύρεται ὑδωρ.

Formula hac, qua tribus versibus idem nomen tribus vicibus canitur, Dionysius in reliquo carmine non utilitur nisi de locis fama clarissimis, de Carthagine (193), de Tiberi (352) deque Ilio (815). Itaque non assequeris cur eodem honore ignobilem Bithyniæ fluvium decoraverit, nisi hoc deberi poeta censuerit regioni in qua vel lucem adspicerat vel diutius erat commoratus. Primus ad hoc animum advertit is qui in lexico Suidiano adscripsit istud : Υπολαμβάνω δτι Διονύσιος Βυζάντιος ήν διὰ τὸν ποταμὸν Ρήβαν, quamquam causa non suberat cur vicino Byzantio potius quam ipsi Bithyniæ poetam vindicaret. Similiter Bernhardyus (ad Dion. p. 497) Dionysium in Bithynorum vel Byzantii tractu arbitratur natum esse aut cum istis populis multam contraxisse consuetudinem (1). Jacobsius quidem (in Ersch u. Grubers Encycl., t. 23, p. 345) tantum momentum verbis Dionysii inesse ad dubitat ac forsitan Rhebam fluvium olim maiorem fuisse suspicatus est. Quod quam sit probabile tu videas.

Jam si Dionysius apud scholiastas Λίβυς vocatur, ipse autem carmine suo eam Bithyniæ partem, in qua Rhebas fluvius erat, tanquam patriam designare videtur, nescio an verum tetigerim, natum esse poetam putans in Λίβυσση χώρῃ, qui vicus Libycus, Hannibalis mora et morte celeber, in ista Bithyniæ tractu situs erat medius inter Pantichium (hodie Pendik) atque Nicomediam (hod. Ismid), ita ut a Pantichio 24 (Itin. Ant.) vel 22 (Itin. Hieros.) m. passus, a Nicomedia autem 22 (Itin. Ant.) vel 23 (tab. Peut.) vel 25 (It. Hieros.) m. passus distaret. Quibus innitens mensuris Libyssam compono cum hodierno vico *Tawjandjik*, cuius nomen agnoscere mihi video in mutilis scholiis ad Tzetzis Chiliad. 1, 788 (in Crameris Anecd. Pariss. tom. 3, p. 353), ubi Libyssa nunc τὰ Βούτιον (τὰ Βυζάντιον vel Ταβάντια?) vocari dicitur. Vulgo qui-

(1) Scylax § 92 Apollon. Rhod. 2, 650. 789; Orphic. Argon. 711; Plin. 6, 1; Arrian. Peripl. § 17; Marciān. Epit. peripli Menippei § 8, p. 569; Ptolemæus 5, 1, 5; Steph. Byz. s. v.

(1) Dionysios Bithyniæ v. in C. Inscr. p. 973.

xvij

PROLEGOMENA

dem ex Gillii et Bellonii et Tournefortii auctoritate Libyssam censem esse hodiernam *Djibizam*, atque Lapieus eo progressus est ut conspirantes mensuras Itinerariorum manu violentissima ad istam accommodaret sententiam, quam jure Wesselingius suspectavit et Mannerius damnavit, tantoque minus admittendam esse duxeris quum liqueat *Djibizam* esse τὴν Διαχίθηζαν scriptorum Byzantinorum eamque jam memorari in Valentis imperatoris historia sive eo tempore, quo Libyssam adhuc memorant Libanius et Ammianus Marcellinus. Quando perierit nomen Libyssae, nescimus. Extincta autem hujus loci memoria, fieri facile potuit ut Dionysii interpretibus idem accideret quod olim Hannibali accidisse fertur. Quemadmodum enim Hannibal Jovis Ammonii dicto : Αἴθυσσα χρύψει βῦλος Ἀννίδου δέμας, Libyæ terram indicari opinatus est, similiter scholiastæ Dionysium, e Libyssa Bithyniae oriundum, in Libya natum esse credere potuerunt. Nihil tamen cogit ut ita statuamus, quoniam nihil impedit, quominus genus Dionysius duxerit ab iis qui una cum Hannibale ex Africa in Bithyniam commigrarant. Ceterum si recte habet Dionysius ille *Ionicus*, quem Guido ex anonymo seculi septimi scriptore afferit, tenendum est ab ejus ævi auctoriis virum Bithynum etiam Ionium dici potuisse (1). Sic in Chronico Paschali tom. I, p. 59 ed. Bonn. inter sedecim πόλεις Ἰωνίας ὀνομαστὰς præter Clazomenas, Phocean, Prienen, Erythras, Samum, Teum, Chium, Colophonem, Ephesum et Smyrnam recensentur etiam Perinthus, Chalcedon et Byzantium. Similia his habes in libro Generationum ap. Ducang. ad calcem Chron. Paschal. Cf. Müllenhoff, *Die Weltkarte des Kaisers August.* p. 43.

(1) Mare quoddam Ionium juxta Bithyniam situm Merkelius nuper introduxit in Apollonium Rhodium 2, 745, ubi quum Acheron, Heracleensis agri fluvius, dicatur εἰς ἄλλα βάλλειν ἡ οἱ η ν, Merkelius de conjectura 'Ιονίην scripsit. « Ήοίην, inquit, aut ἡόην explicatum non habet; totus Pontus indicari nequit; sinus in quem effluit fluvius, ab occidente est. Aut igitur scribendum ἡοίην pro nomine ejus sinus, aut temptanda conjectura. Ionium mare pars occidentalis Ponti Euxini [ad Istri ost] etiam 4, 288. 308 nuncupatur. Ammianus Marcellinus 22, 13: *Bospori vocali quod per eos quondam Inachi filia... ad mare Ionium permeavit.* » His opus non erat, quum codicis Laurentiani lectio ἡοίην explicatum habeat facilissimum. Nimirum sinus qui ab Acherusia σχῆμα versus occidentem pertinet, clauditur promontorio adjacentem habente insulam quae ab aliis Thynias, Daphnusia, Apollonia, ab Apollonio autem (2, 286) ἐψῶν Ἀπόλλωνος νῆσος vocatur; hinc ipsum sinum poeta ἀλλα ἡοίην appellat.

Subjungere liceat nonnulla quæ cum Dionysio utpote viro e Bithynia oriundo apte componi queant. Romam poeta vs. 356 vocat μητέρα πασάνων πολέων, imitatus, ut videtur, exemplum quod sua ipsius ætate Bithyni prævierant; certe Romanum μητρόπολιν vocari primum videmus tempore Domitiani in numo Nicomedensium (1).

Plinius 37, 4, 15: *Metrodorus Scepsius*, inquit, in eadem Germania et Basilia insula nasci (sc. adamantem), in qua succinum, solus, quando equidem legerim, dicit, et præfert Arabicis, quod falsum esse quis dubitet? Metrodorus ille, Scepsi natus, Chalcedone in Bithynia vixit indeque etiam Chalcedonius vocabatur (Strabo p. 609). Tanto igitur facilius intelligitur, qui factum sit ut Dionysius quoque (317) ad oceanum borealem non modo succinum sed etiam adamantem reperiri prodat. Ex eodem Metrodoro, quem Periegeticum appellat Laclantius ad Stat. Theb. 3, 478, Dionysius fortassis etiam alia quædam de borealiibus regionibus alibi non obvia mutuatus est (v. not. ad 356).

Hactenus de patria Dionysii; jam videamus de ætate scriptoris, de qua in diversissimas partes viri docti abierunt, quanquam plurimi verbo hanc quæstionem tetigisse satis habuerunt.

Primum igitur ex Dionysii versu 355: Πάρην τιμήσσαν ἐμὸν μέγαν οἶκον ἀνάχτων, recte scholiastæ collegerunt poetam non vixisse sub consulibus, sed tempore imperatorum. Idem accuratius tempus ita definierunt, ut alii sub Augusto, alii vero minus false sub Nerone Dionysium floruisse statuerent (2). Nos non

(1) Bernhardyus ad Dionys. p. 512: « Huic Dionysii versui (356) subest metropolis significatio, quæ cum aliquamdiu legitimam vim nec simulatam coloniarum obtinuisse varias in partes diductarum, sensim cœpit ad eas urbes transferri, quæ vel provinciæ suæ principatu fruerentur, vel dignitate opumque et commerciorum literarumve laude præstant, ut postremo per Græcorum vanitatem etiam hac amplitudinis notione destitueretur. Quam potestatem nominis enarravit perspicue post Spanhemium Eckhelius D. N. p. 1, vol. 4, p. 273 sqq. Quare quod exemplum Nicomedenses ætate Domitiani prævierant, sua, quæcumque ea fuerit, potuit æmulari, Romanum confessus esse dominam ac principem cunctarum civitatum. »

(2) Schol. ad vs. 355: Τοῦτο φησι διὰ Νέρωνα τὸ βασιλεύσαντα τῶν Ψωμαίων ἔφ' οὐ ἐγένετο δι ποιητῆς Διονύσιος, ὃς φησι αὐτός: (vs. 1052) « Αὔσονίου βασιλῆος. » Idem ad vs. 1052: Αὔσονίου βασιλῆος] τοῦ Νέρωνος ἐπὶ τούτου γάρ ἱκμαζεν δι Ιονύσιος· Κράσσον γάρ Ψωμαίων στρατηγὸν ἀνέλον, ὃν ἐπεδικησεν Αύγουστος ὑποτάξας αὐτοὺς, ὃς μηδὲ δίχα Ψωμαίων βασιλέα ἴσταντο. In his sententia eorum qui sub Nerone floruisse Dionysium dixerunt, con-

DE DIONYSIO PERIEGETE.

xix

negamus vixisse poetam Neronis temporibus, at satis longe postea periegesin ab eo scriptam esse ex ipso carmine colligitur. Nam vs. 525 Cyclades insulas poeta Asiæ attribuit, eoque se scripsisse indicat post tempora Vespasiani (70-79), qui insularum provinciam Asiæ adscriptam instituit (v. not. p. 136). Idem efficitur ex vs. 877, ubi Commagene juxta Syriam memoratur; constat enim Commagenen Vespasiani tempore a Syria separatam esse (v. not. ad 877). Deinde autem quæ leguntur vs. 209 : ἐρημωθέντα μέλασθα Ἀνδρῶν ἀθρίσεις ἀποφιμένων Νασαμώνων, Οὓς Διὸς σύν ἀλέγοντας ἀπώλεσεν Αὐστονὶς αἰχμῇ aperte cladem innuunt anno 86 p. C. a Nasamonibus acceptam, quam jactans Domitianus • Νασαμῶνας ἔκώλυσα εἶναι • dixisse fertur. In his ipsis vero Domitiani temporibus fere subsistendum esse censeo, adeo ut poeta vel postremis ejus imperatoris annis vel paullo post scripsisse periegesin nobis videatur. Idem fere visum est Passovio, qui in præfatione ad Dionys. p. XIV Periegetam neque ante Domitiani imperium neque post ejus mortem orbis terrarum descriptionem composuisse asseverat. Argumenta sententiæ opportuniore tempore se persecuturum promisit, sed ne staret præmissis, morte prohibitus est. Vedit haud dubie vir doctus quod ego quoque sentio, nihil carmini nostro inesse quod ad posteriora tempora necessario sit referendum; deinde vero, quum quod de extincta Nasamonum natione proditur, non tam veritatis testimonium sit quam Romanos recenti victoria inflati gloriantes arguat, Dionysium haud longe post victoriā illam sua consignasse videri. Denique ne præter necessitatem poetam in citerius ævum rejiciamus, eo quoque impedior, quod Dionysius ille, quem a periegeseos et Λιθικῶν auctore non diversum esse probabiliter conjectisse nobis videmur, inde a Neronis temporibus usque ad Trajani regnum (54-93 p. C.) floruisse a Suida traditur. Unde consequitur ea quæ vs. 1051 de Parthorum ardore hasta romana mitigato (ἀμαίμακέτους περ ἔοντας Αὐστονίου βασιλῆος ἐπετρήνεν ἀκωκῇ) leguntur, quum per se multiplicem interpretationem admittant, ad Au-

gisti vel potius Neronis tempora, non vero ad Trajani vel Alexandri Severi vel his posteriora esse referenda (1). Atque in Dionysio istud ἐπεπρήνεν, ut non cadit in cladem aliquam insignem qua fractæ fuerint vires Parthorum, sic iis quæ Nero ab hoste obtinuit, peraccommodatum est.

Igitur ut paucis comprehendam, quæ cum aliqua probabilitatis specie dici queant, Dionysius noster, fortassis e gente oriundus quæ e Libya olim cum Hannibale in Bithyniam migraverat, in Libyssa vico Bithyno e Dionysio vel Dione vel, si Suidam audimus, e Glauco patre natus esse videtur (c. an. 20 p. C.?). Alexandriæ præceptore inter alios usus est Chæremone, cui in schola successit eo, opinor, tempore quo Chæremon, qui una cum Alexandro Ἀργεῳ philosopho (Suidas s. v. Ἀλεξ. Αἰγ.) magister Neronis fuisse perhibetur, Romam se contulit (c. an. 50?). Eodem postea ipse etiam Dionysius profectus, ibique per viginti annos bibliothecarii munere functus est (c. an. 70-90?). Periegesin post annum 86 senex composuit. Discipulum habuit Parthenium grammaticum, qui idem esse videtur cum Parthenio τῷ τοῦ Διονυσίου, auctore operis περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς λέξεων ζητουμένων, de quo v. Athenaeus 11, p. 467, C. 501, A. 783, B; 15 p. 680, D. Cf. Eustathius ad Il. 23, p. 1412 et ad Odys. 15, p. 1567. Eodem quo Dionysius tempore Romæ vixit Philo Byblius, qui περὶ πόλεων et περὶ κτήσεως καὶ ἐκλογῆς βιβλίων scripsit nec ignotus bibliothecario nostro fuisse videtur. Ex ejus libris fortassis fluxit Elææ urbis Phœniciæ mentio (vs. 910), quam nos non novimus nisi ex Philone (ap. Steph. Byz.) et Dionysio. Romæ inter successores Dionysii fuit Lucius Julius Vestinus, cuius memoriam celebrat inscriptio ad viam Ostiensem reperta (C. J. n. 5900) : Ἀρχιερεῖς Ἀλεξανδρεῖς καὶ Αἰγύπτου πάσης, Λευκίῳ Ἰουδίῳ Οὐηστίῳ καὶ ἐπιστάτῃ τοῦ μουσείου καὶ ἐπὶ τῶν ἐν

(1) De Augusto Suetonius Aug. c. 21 : *Parhi quoque et Armeniam vindicanti facile cesserunt, et signa militaria quæ M. Crasso et M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsides insuper obtulerunt, denique compluribus quondam de regno concertantibus, nonnisi ab ipso electum comprobarunt.* Sub Nerone an. 58 Corbulo Artaxata et Tigranocerta urbes expugnavit atque Tigranem a Nerone electum Armeniæ regem constituit. Mox bello renovato (an. 63), postquam improspere rem Petrus gesserat, idem Corbulo eo tandem rem adduxit, ut Tiridates sublatum de capite diadema Cæsaris imagini subjiceret, nec nisi Neronis manu id se resumpturum esse promitteret.

b.

xx

PROLEGOMENA

Ἐρώμη βιβλιοθήκῶν διωματίκῶν καὶ Ἑλληνικῶν, καὶ ἐπὶ τῆς παιδείας Ἀδριανοῦ ἐπιστολεῖ τοῦ αὐτοῦ ἀυτοχράτορος.

Superest ut aliorum de Dionysii ætate sententias comminemoremus. Inter eos longissime a nostris rationibus recedit Bernhardyus, qui Periegetam scripsisse censem exente seculo tertio vel ineunte quarto. Hoc vero ut vir eximius sibi persuaderet, præ ceteris Hunnorum apud Dionysium mentio induxit.

« Sed momentum, inquit, præbet unum stabilissimum Hunnorū mentio, qua plerique defungebantur opera levio, quod populum ad mare Caspium Vitiorum in sede v. 730 viderant repositum. At unde, quæso, compererat Noster de ea gente, quam primus a rumore quodam acceptam Zonaras exhibuit Caro regnante provenisse, bellis cognitam quarti demum sæculi scriptores describunt, neque vulgaris geographiæ magister potuit nisi usu longinquiore notam libello consignare? Nam Ptolemæus quidem quos Chunos novit, eos ad regionem transtulit longe diversissimam. His Alanos adde, quos annotatione ad vs. 308 tractatos eadem in causa versari necesse est. Præclare igitur et liberaliter agi putamus cum Dionysio, si tantis oppressus indicis finem tertii seculi vel exordia quarti queat tueri ac propriam ætatem obtinere. »

Hæc igitur temporis notatio nititur loco Zonaræ (12, 20, tom. 1, p. 638 Bonn.), ubi Carus imperator secundum nonnullos in expeditione Hunnica occisus esse proditur (an. 283, p. C.), dum Eutropius, Orosius, Sextus Rufus, Vopiscus et ipse Zonaras imperatorem in expeditione contra Persas sive Parthos occubuisse uno ore affirmant. Jam vero si seculo duodecimo Zonaras in annalibus quibusdam Hunnos in Persarum locum substitutos reperit, nemo in his non agnoscit Byzantini ævi commentum ejusdem plane levitatis atque illud quo apud Constantiū Manass. in Comp. Chronol. p. 12 Hunnos, olim Sesostridis socios, postea Parthos vocatos esse quidam harriolabantur. Apud fidos scriptores Hunni in populorum historia primum apparent anno 375. Dionysius igitur, si eos nonnisi longinquo usu notos commemorare potuisset, relegandus foret in seculum quintum vel quarti seculi annos postremos, adeo ut junior esset Festo Avieno, qui seculo quarto Periegesin magistellarum longo jam usu tritam eorumque ludibriis passim jam depravatam carmine latīno imitatus est. Id vero quum fieri nequeat,

consequitur aut Hunnos etiam antequam historia innotuerint, a geographo commemorari potuisse, aut a librario seculi quarti vel quinti notissimum tunc Hunnorū nomen in aliis populi locum esse substitutum, ideoque, sive hoc sive illud malueris, nullum Dionysii loco inesse momentum chronologicum.

Ammianus Marcellinus (31, 2, 1) in historia anni 375 de Hunnis agens, *gentem eam monumentis veteribus leviter notam*, non vero ignotam, esse dicit. Recentiorum nonnulli Hunnos agnoscent in Chunis apud Plinium (6, 22, 55) juxta Tocharos in Asia degentibus (1), nec non in Chunis quos Ptolemæus prope Maeotidem paludem in Sarmatia Europæa collocat. Quod qui probaverit, nihil sane mirabitur medium inter istos locum prope mare Caspium Hunnis assignari a Dionysio ætate sua inter Plinium et Ptolemæum medio. Sed ne opus quidem est ut eo confugiamus; nam Hunnos quosdam, sive ejusdem stirpis cum iis quos historia novit, sive alias, in regione inter Pontum Euxinum et mare Caspium interjecta jam Herodoti tempore consedisse liquet ex inscriptione Persica, quæ in recensu populorum Persis subjectorum juxta Saspes Armeniæ etiam *Hunas* habet, quos non diversos esse a Scythinis Xenophontis (Anab. 4, 7, 8) cum Lassenio censem Ritterus (*Erdkunde* tom. 8, p. 92 sqq.). Sed hæc quoque ego quidem missa fecerim, et ad hoc potius attendi velim, quod gentes maris Caspii accolæ apud Dionysium eodem modo disponuntur quo inde ab Eratosthene ordinari solebant, nisi quod Dionysius Οὔνους vel Οὔννους exhibet eo loco ubi ceteri geographi habent Οὔτιον (Strabo), *Utios Scytha* (Tab. Peut.), *Futtuos* (Jul. Honor.), Οὔδας (Ptol.), *Udinos Scytha* (Varro ap. Plin.). Vide not. ad vs. 730, p. 149. Quod reputanti omnium verisimillimum esse videbitur eundem populum Scythicum apud Dionysium quoque intelligendum esse, atque ΟὔΝους a librario seculi quinti pro ΟὔΔους scriptum esse, vel etiam ipsum Dionysium pro ΟΥΔΙ-νους e codice vitioso et condonando fere errore dedisse ΟΥΝους, sicuti alibi (vs. 1069) Τάσκους exhibet pro Ταύχους, aliosque nominum formas corruptas habet, quas neque librariorum negligentiæ vindicare possis, neque legis metricæ necessitas excusat. Hactenus de Hunnis. Quod Alanos attinet, de iis Dionysius consen-

(1) V. Carl. Müllenhoff *Ueber die Weltkarte des Kaisers Augustus* (Kiel, 1856) p. 14.

DE DIONYSIO PERIEGETE.

xxj

tientes sibi habet æquales suos Sencem et Valerium Flaccum, adeo ut hinc senioris ævi indicium peti nequeat (v. not. ad vs. 305, p. 119).

Aliud sententiæ suæ argumentum Bernhardyus assumxit ex verbis Αὐστρίου βασιλῆος (v. 1052); « nam imperatores paullo seriore tempore, id est ab Antoninis inde, βασιλεῖς vocari demonstrant loci a Spanhemio De usu et præst. num. vol. 2, p. 397 sq. congesti. » Hæc vero parum accurate dicta sunt; nam in numis quidem βασιλέως titulus inde a Commodo demum temporibus obvius est, sed jam antea usi eo sunt scriptores vel Dionysii coætanei vel paullo duntaxat eo juniores, Dio Chrysostomus, Appianus, Athenagoras, Aristides (1).

Præterea Bernhardyus affert significaciones quasdam regionum ac populorum, quæ citeriore demum ætate proferri potuerint, ut Mœsorum, commercii Serici, Coliaci, tum vero Nasamonum cladis et Cycladum Asiae adscriptarum mentio. Eodem spatio continerit id quod de Indoscythis exstat v. 1088, utpote a scriptoribus seculi secundi, Ptolemæo et Arriano, quem ferunt, primum prolatis. Denique decursum ævi senioris prodere Cœlesyriæ potestatem amplissimam (889), quam Ulpianus, Eunapius eorumque æquales confirmant, et Chalcidis nomen (v. 803), quo Chalcedonem ecclesiasticorum volumina celebraverint.

In his quod attinet Nasamones et Cyclades, probatur iis Dionysium scripsisse post annum 86 p. C.; cur Mœsus in medium Bernhardyus attulerit, non assequor; quæ vero de rebus Indicis dixit, ea pendent ex falsa opinione de ætate Pseudo-Ariani sive auctoris anonymi Peripli maris Erythræi; hunc enim ex Dodwelli sententia plerique Pausaniae æqualem fuisse putabant, quamquam patet peripulum sub Domitiano (80-90, p. C.) scriptum esse eodem fere tempore quo Dionysius periegesin edidit (v. tom. I, p. XCII). Ceterum Scythas

Indicos memorare licebat vel inde ab anno 120 a. Chr. (v. tom. I, p. 286, 287). Cœlesyria Dionysio est πολύπολις αῖα (899) ac regio λιπαρὴ καὶ εὔβοτος, ac talem semper fuisse constat. Haud magis temporis notam elicere licet ex eo quod Chalcedon poetice vocatur Χαλκίς ἔρωνας incolas habens Χαλκιδέας. Quodsi enim in nonnullis senioris ævi scriptoribus Chalcedon interdum Χαλκίς vocatur, forma hæc nominis rarer ab antiquioribus scriptoribus non erat aliena, inque poeta tanto minus pre mendata quum obvia fiat in Artemidori fragmanto apud Stephanum Byz. s. v. Χαλκίς; ibi enim verba τὴν Χαλκίτιν λεγομένην πόλιν non ad insulam cognominem, sed ad Chalcedonem urbem pertinere et τοῦ παράπλου ratio et distantiarum notæ docent recteque intellexit Petrus Gillius. Similiter fluvius qui Χαλκηδὼν a Dionysio Byzantio, Arriano, Hesychio Milesio aliisque Byzantinis dicitur, apud Stephanum Byz. s. v. Χαλκηδὼν vocatur Χαλκίς.

Aliud argumentum Bernhardyus ex eo sum sit, quod Dionysius præter periegesin, in qua sæpius gemmæ per varias regiones obviæ commemorantur, etiam peculiare de lapidi bus carmen condidit. Probabile enim est sermonem in eo fuisse de lapidum viribus magicis, cuius doctrinæ vestigium habes in periegeseos versu 725, ubi iaspis monstrorum averruncatrix esse perhibetur. Jam vero Bernhardyus p. 506 studia hæc superstitionis deprehendit non esse spectata nisi decursu secundi continuorumque seculorum, et si qua Plinius anilis interpretationis in lapidum recensu vestigia prodat, consilium tamen operamque meditatum non licere expressam reperire, sed magiæ fortasse semina ex Oriente serpentis et vanitatem lapides venditantium; Dionysium igitur Lithicorum scriptorem seculo secundo nequire vetustiorem haberi. At hæc abunde refelluntur ex ipso Plinio, qui lib. 30 init. verba facit de rabie scientiæ magicæ quæ Græcos incesserit, et de literarum claritate quam ex ea petere annixi sint. Idem istius scientiæ non modo vestigia quædam in libris suis prodat, sed vix ullus est scriptor qui, quamvis magicæ vanitatis se contemptorem profiteatur, ampliorem commentorum magicorum copiam in medium protulerit. Sic, ut subsistam in libro XXXVII de gemmis agente, magorum placita afferuntur de achate, amethysto, adamante, atizoe, astriota, chelonitide, ceraunio, glossopetra, gorgonia, goniæo, heliotropio, hyænia, sy-

(1) Eckhelius Doctr. num. vol. 8, p. 366: « Titulum βασιλέως, regis, satis mature scriptores græci, Dio Chrysostomus, Appianus, Athenagoras, Aristides aliquæ principibus Romanis pro nomine legitimo αὐτοχράτορος sunt impertiiti, cuius facti testimonia possum reticere, quia magnam pridem eorum copiam collegit et ex locuplete suo coru proposuit indefessus Spanhenius (t. 2, p. 397). Neque ejus in numis Græcorum desunt exempla, sed adin dum rara. Notus numerus Caphyæ Arcadiæ, qui Caracallam appellat ΑΝΤΩΝΙΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, tum et numi Commodi, Nicæ et Cii Bithyniæ urbum, tun et Cæsareæ Cappadociæ signati cum epigraphe: ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΕΥΓΥΧΕΙ. »

PROLEGOMENA

nochitide, smaragdo, zoraniscæa etc., sicuti etiam de iaspide Plinius eadem quæ Dionysius et præterea aliud absurdius resert. Hac-tenus de Bernhardyo seculo tertio vel quarto Dionysium vindicante.

Alii e verbis poetæ ἐμῶν μέγαν οἶκον ἀνάχτων Dionysium scripsisse collegerunt tempore quo non unus, sed plures simul regnarent. Et Norisius quidem (Epist. Pisanæ p. 193) ἀνάχτας dici putavit Agrippæ filios ab Augusto adoptatos, Cajum et Lucium, qui utpote principes juventutis isto nomine designari potuissent. Probarunt hæc Cellarius (Dissertt. academ. part. 2 diss. 42) et Henricus Valesius (ad Ammian. Marcellin. 23, 6, 26, p. 372), qui cum Gerhardo Vossio (De hist. gr. p. 216 ed. West.) Dionysium periegetam agnoverunt in Dionysio Characeno, de quo Plinius 4, 27 : *Hoc in loco (Charace sc.) genitum esse Dionysium (Isidorum dicere voluit), terrarum orbis recentissimum auctorem, constat, quem ad commentanda omnia in Orientem præmisit divus Augustus, itero in Armeniam ad Parthicas Arabicasque res majore filio.* Quæ quantopere a nostro poeta aliena sint post Bernhardy whole dixit Fr. Jacobs (in Ersch u. Gruber's Encycl. s. v. *Dionysius*, tom. 25, p. 344), nec non ipse exposui in tom. I, p. LXXXI sq. (1), assentiente Müllenhofo in libro *Ueber die Weltkarte des Kaisers August.* pag. 3. Heineccius (Opusc. Var. p. 110) ἀνάχτας istos intellexit Augustum et Tiberium; Scaliger (ad Euseb. Chron. an. 2215, p. 228) Severum ejusque filios Caracallam et Getam, adeo ut Parthica victoria, quam Dionysius indicat, Septimii Severi sit; Salmasius (in Scriptt. hist. Aug. ad Ael. Spart. vit. Severi c. 45, tom. I, p. 614) de Marco Antonino et Vero cogitavit atque Parthica retulit ad Verum, Marci fratrem, qui Parthici cognomen nactus est. Nuper denique Alfredus de Gutschmidt in Philologo an. 1856, tom. 10, p. 702, attulit hæc : « Bernhardy whole, inquit, quum Dionysium periegeseos auctorem exeunte tertio vel ineunte quarto p. C. seculo floruisse certissima ratione effecerit, accuratiorem temporis notam ex ingenti victoria de Parthis

(1) In isto de Charace urbe apud Plinium loco, de quo dixi tom. I, p. LXXXI, quum in optimis codicibus legatur : *Prius fuit a litore stadia X, maritimum; et jam Vipsanda porticus habet legendum esse conseo : stadia X; maritimum etiam Vipsania porticus habet.* De portico Pola Vipsania v. Tacitus Ann. I, 31 et Plutarch. Galb. c. 25.

(i. e. Persis) reportata, quam celebrat, Iucramur; etenim neque antea neque postea longissimis temporum intervallis ulla Romanorum Victoria Persica æque gloriosa fuit atque ea quam Galerius Cæsar anno 297 de Narseo Sassanida reportavit. Hanc si respicit Dionysius, pluralis ἐμοὶ ἀνάχτες, quo vs. 355 usus est, quum per metrum licuisse singulare numero uti, egregie explicatur : sunt enim Diocletianus et Maximianus Augg. et Galerius et Constantius Coss. Itaque crediderim Dionysium carmen suum edidisse circa an. 303, quo Diocletianus vicennalia celebravit ac simul cum Maximiano triumphum de Persis egit. »

At conamina hæc quibus ansam dedit ἀνάχτων vox, in meris ludis posita esse recte monet Bernhardy whole. Simili modo ex Anonymi verbis in Periplo mar. Erythr. § 23 (v. tom. I, p. 274) : φίλος τῶν αὐτοκρατόρων auctorem hunc, quem sub Tito vel Domitiano scripsisse facili computu eruitur, regnantibus Marco Aurelio Lucioque Vero floruisse Dodwellus ejusque sectatores colligi voluerunt. Ejusdem Dodwelli commenta de Dionysio Elagabali tempore periegesin scribente satis perstrinxit Bernhardy whole, ut denuo stercora ista movere supersedeam.

DE PERIEGESI DIONYSII. Orbis terrarum descriptionem Dionysius ita instituit, ut, postquam de terræ forma deque Oceano ejusque sinibus quædam præmiserat (1-172), primum Libyam (173-269), deinde Europam (270-449), tum insulas maris interni et exteri (450-649), postremo loco Asian (650-1152) explicaret.

« Ac si quis exemplum poetæ requirit (Bernhardy whole verba sunt), quo carminis conformatio[n]em summamque ille direxerit, facillimum est paucis verbis satisfacere. Nimirum habuit in quem intueretur Eratosthenem (1), cuius tabulam cum periti pariter ac rudissimus quisque vetustatis geographorum sibi proposuerint, tum vero Dionysius, quem istius doctrinæ sacra detrectasse constat, non debuit dubitare ad eandem auctoritatem se componere. Cujus imitationis leviter admounerunt Eustathius et scholiastes ad operis principium ; quamquam ab indicio minutissimo, quod mare oceanum terras ambire

(1) Conf. Ukert Geogr. I, 1, p. 208 : « Sein Hauptführer ist Eratosthenes, den er aber nach andern berichtigt und vervollständigt. »